

Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
Факультет дошкільної та початкової освіти
Кафедра початкової освіти

2018

№ 8

МЕТОДИЧНИЙ ВІСНИК КАФЕДРИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

**Реформування початкової школи:
проблеми та перспективи:**

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції

(м. Миколаїв, Україна, 20-21 березня 2018 року)

МИКОЛАЇВ

2018

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

МЕТОДИЧНИЙ ВІСНИК КАФЕДРИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

ВИПУСК 8

**Реформування початкової школи:
проблеми та перспективи:**

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Миколаїв, Україна, 20-21 березня 2018 року)**

МИКОЛАЇВ

2018

УДК 372.4+378.1
ББК 74.202.43+74.489
Д 44

Редактор (заг.):

Авраменко Квітослава – докт. філософ.у галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Редакційна колегія

Дячук Валентина – директор Миколаївської ЗОШ № 50 імені Г. Дівіної

Якименко Світлана – доктор у галузі освіти, професор, завідувач кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Ящук Інна – д. пед. н., професор Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Рецензенти:

Біда Олена – д. пед. н., професор, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Ярошинська Олена – д. пед. н., професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

«Методичний вісник» – журнал, спрямований на інформування населення про розвиток інноваційних педагогічних систем в освіті (свідоцтво про Державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації. – Серія МК № 564-60/Р від 25.01.2008 р.; засновник – Білюк О. Г.)

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (протокол № 10 від 09.06.2018 р.).

Д 44 Реформування початкової школи: проблеми та перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, Україна, 20-21 березня 2018 року) // Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. К. Б. Авраменко. – Миколаїв: СПД Румянцева, 2018. – Вип. 8. – 70 с.

До збірника ввійшли матеріали викладачів кафедри початкової освіти та студентів факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського з проблеми підготовки майбутніх фахівців початкової освіти до роботи в умовах нової української школи. Основна тематика доповідей відповідає напрямам роботи кафедри початкової освіти; особливостям формування ключових та предметних компетентностей майбутніх учителів загальноосвітньої школи І ступеня.

УДК 372.4+378.1
ББК 74.202.43+74.489

ЗМІСТ	
Авраменко Квітослава <i>Використання інтегрованого підходу на уроках математики в умовах Нової української школи</i>	5
Білявська Тетяна <i>Формування акцентологічної грамотності майбутніх учителів початкової школи в процесі мовної підготовки</i>	9
Бородина Єлизавета <i>Професійна підготовка майбутніх учителів початкової освіти в контексті компетентнісного підходу</i>	12
Бублик Анна <i>Розвиток писемного мовлення на уроках англійської мови у початковій школі</i>	15
Ворона Карина <i>Особливості формування усних обчислень у першокласників Нової української школи</i>	18
Громова Катерина, Куракова Олена <i>Особливості формування математичної компетентності молодших школярів</i>	21
Дейнега Ірина <i>Ознайомлення учнів молодшого шкільного віку з впливом рухової активності та загартовування організму, раціонального харчування, режиму дня на здоров'я та розвиток дитини</i>	23
Дубініна Світлана <i>Інформаційно-цифрова компетентність педагогі як предмет обговорення: міжнародні підходи</i>	26
Климюк Марина <i>Формування мовної компетентності майбутнього вчителя початкової школи в процесі мовної підготовки (на лексичному рівні)</i>	29
Кучеренко Тетяна <i>Особливості формування навичок здорового способу життя учнів школи I ступеня</i>	31
Марущак Валентина <i>Проблема розвитку творчих здібностей як засіб підвищення мотивації студентів при вивченні українознавства</i>	34
Паршук Світлана, Бордунова Анастасія, Дмитренко Анна <i>Формування загальнокультурної грамотності учнів початкових класів засобами трудового навчання та трудового мистецтва</i>	38
Рахман Нейля <i>Використання дидактичних ігор при вивченні математики у початковій школі</i>	42

Рехтета Любов, Бордунова Анастасія <i>Розвиток ідей В.О.Сухомлинського в професії формування здоров'язбережувальної компетенції</i>	45
Січко Ірина <i>Проблема формування екологічної компетентності учителів початкової освіти в умовах ОСР</i>	49
Філімонова Тетяна <i>Підготовка майбутніх учителів початкової школи до патріотичного виховання в умовах Нової української школи</i>	54
Хайнуз Ганна <i>До питання мовної підготовки майбутніх учителів у межах сучасного вищого навчального закладу освіти</i>	58
Шостак Оксана <i>Особливості використання математичних ігор на уроках у Новій українській школі</i>	61
Якименко Світлана <i>Авторська інтегрована особистісно-орієнтована технологія – продуктивна технологія наступності дошкільної та початкової освіти</i>	63
Ямпольська Марина <i>Використання сучасних технологій навчання математики у початковій школі</i>	68

Авраменко Квітослава,
доктор філософії у галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

На шляху інтеграції України до Європейського простору, переході до ринкової економіки, що характеризується стрімким зростанням обсягу наукової інформації і високотехнологічним виробництвом, наше демократичне суспільство вимагає від школи значних змін у підготовці школярів до життя.

Останнім часом у математиці як науці відбулись кардинальні зміни, а тому шкільна математична освіта має бути орієнтована на виховання предметного мислення, яке в своєму розвинутому вигляді означає здатність створювати математичні структури, вміння аналізувати їх властивості, а також інтерпретувати результати аналізу.

Головна мета вчителя – сформувати в учнів вміння бачити й застосовувати математику в реальному житті; розуміти зміст і метод математичного моделювання, вміння будувати математичну модель, досліджувати її методами математики, інтерпретувати отримані результати, мати високий рівень математичної грамотності.

Відповідно до концепції Нової української школи, математична компетентність (грамотність) молодшого школяра передбачає наступне:

уміння: оперувати числовою інформацією, геометричними об'єктами на площині та в просторі; встановлювати відношення між реальними об'єктами навколишньої дійсності (природними, культурними, технічними тощо); розв'язувати задачі, зокрема практичного змісту; будувати і досліджувати найпростіші математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ, інтерпретувати та оцінювати результати; прогнозувати в контексті навчальних та практичних задач; використовувати математичні методи в життєвих ситуаціях.

ставлення: усвідомлення значення математики для повноцінного життя сучасному суспільстві, розвитку технологічного, економічного й оборонного потенціалу держави, успішного вивчення інших дисциплін.

Отже, математична компетентність визначається рівнями навчальних досягнень, для яких суттєвим є набуття математичних умінь.

Формування математичної компетентності полягає у засвоєнні понять і

навчанні не окремих розумових операцій у випадковому, стихійному порядку, а системі дій, створенні постійного розвивального математичного середовища, завдяки якому учень, аналізуючи, порівнюючи, синтезуючи, узагальнюючи, конкретизуючи фактичний матеріал, отримує з нього інформацію і може застосувати навчальний досвід на практиці та в інших сферах.

Особистісно орієнтована система навчання дозволяє розглядати сучасний урок математики в початковій школі як результат взаємодії двох аспектів:

- методичного, який стосується побудови системи навчальних завдань – ланцюжка вправ, що природно приводять учня до «відкриття» нового поняття чи способу дії, полегшують його усвідомлення і засвоєння, дозволяють формувати математичні компетентності;

- психолого-дидактичного, що безпосередньо пов'язується з організацією навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів за допомогою ефективного використання навчальних технологій.

Особливе місце під час взаємодії методичного та психолого-дидактичного аспектів уроку математики посідає цілепокладання. Воно має пронизувати весь процес навчання на уроці та виконувати функції мотивації діяльності учнів. Організація цілепокладання включає діяльність школяра, діяльність учителя та їхню спільну діяльність, оскільки неможливо реалізувати нові освітні цілі, якщо учень пасивно засвоює навчальний матеріал. Необхідно спрямовувати його навчально-пізнавальну діяльність до самостійного пошуку, в процесі якого здобувається досвід цілепокладання, рефлексивної самоорганізації і самооцінки, досвід комунікативної взаємодії.

Метою навчання математики в початковій школі є формування у молодших школярів загальнопредметних (ключових) та спеціальних (математичних) компетентностей. До математичних компетентностей належать уміння виконувати усні та письмові обчислення, розв'язувати сюжетні задачі, робити найпростіші геометричні побудови, обчислювати площу прямокутника та периметр многокутників, розв'язувати рівняння, користуватися математичною термінологією тощо.

Загальна мета навчання математики в початковій школі має впливати на навчальну, виховну і розвивальну цілі кожного уроку.

Навчальна мета визначається з урахуванням місця даного уроку в системі уроків у межах засвоєння певної теми. Використовуються формулювання: розкрити, ознайомити, закріпити, сформувати вміння, навчити оцінювати свою діяльність, які потім впливатимуть на вибір методів, засобів і форм навчання.

Крім навчальних цілей до уроку слід формулювати цілі виховання та

розвитку. Виховні цілі на уроках математики доцільно пов'язувати з особливостями математичної науки та спрямувати на формування гуманних почуттів у дітей, їхнього позитивного ставлення до навколишньої дійсності.

Розвивальні цілі уроків визначаються відповідно до конкретного навчального матеріалу, з урахуванням вимог програми формування загальнонавчальних умінь і навичок в учнів початкової школи, що безпосередньо пов'язана з розвитком ключових компетентностей молодших школярів.

Формулюючи розвивальну мету уроку математики, доцільно передбачати: розвиток сприймання, уваги, пам'яті, логічного мислення, формування прийомів розумових дій (порівняння, аналізу, синтезу, абстрагування, класифікації, узагальнення), розвиток математичного мовлення.

Сучасний урок математики в психолого-дидактичному аспекті слід розуміти як такий, що передбачає організацію навчальної діяльності учнів, націлену на успіх за рахунок їхньої власної активності. Організація повноцінної розумової навчально-пізнавальної діяльності учнів, для максимального забезпечення їхньої активності, стає можливою завдяки доцільному використанню різних навчальних технологій. Серед них:

- технологія організації навчального співробітництва (побудова навчання на основі активної взаємодії всіх учасників навчального процесу, де вчитель і учні виступають партнерами);

- технологія формування загальнонавчальних умінь і навичок молодших школярів (формування умінь самостійно здобувати знання, щоб успішно просуватися на всіх етапах навчальної діяльності);

- технологія диференційованого навчання (включення молодших школярів у навчальну діяльність відповідно до актуального рівня готовності і зони найближчого розвитку);

- технологія організації навчальної проектної діяльності (самостійна пошуково-творча діяльність учнів, яка може бути як індивідуальною, так і груповою, у процесі якої дитина вчиться не тільки здобувати знання, а й застосовувати їх на практиці);

- ігрова навчальна технологія (побудова навчального процесу шляхом заохочення учня до навчання через участь у грі);

- технологія досягнення обов'язкових навчальних результатів (продуктивна організація навчання молодших школярів з метою досягнення цілей, що зазначені в Державному стандарті початкової загальної освіти).

Отже, головне завдання вчителя – розвиток здібностей і навичок учнів,

підвищення престижу знань, формування математичних компетентностей, вміле використання випускниками початкової ланки набутих у процесі навчання вмінь і практичних навичок у подальшому навчанні та повсякденному житті. Вчитель повинен знайти шлях до особистості учнів через звернення до їх життєвого досвіду, через підбір задач прикладного змісту, через використання історичного матеріалу, що викликає інтерес учнів до предмета, формує у них певні компетентності.

Таким чином, одним із найважливіших чинників успішного запровадження компетентнісного підходу в навчанні математики є готовність до реалізації поставленої мети вчителя нової української школи.

Список використаних джерел

1. Локшина О. І. Європейська довідкова система як інструмент запровадження компетентнісного підходу в освіту країн – членів Європейського Союзу / О. І. Локшина // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 1. – С. 131-142.
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. МОН 27.102016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
3. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – С. 15-24.
4. Рибалко Ю. В. Компетентнісний підхід у науково-педагогічній літературі / Ю. В. Рибалко // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2012. – Вип. 35.– С. 392.

Білявська Тетяна,
*доктор філософії в галузі гуманітарних наук, доцент
кафедри початкової освіти факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ФОРМУВАННЯ АКЦЕОНТОЛОГІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

Формування ключових компетентностей та створення ефективних механізмів їх запровадження є сьогодні одним із ефективних шляхів оновлення змісту освіти. У цьому контексті важливим видається удосконалення акцентологічної грамотності як важливої складової професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Питання формування акцентологічної компетенції учителів початкової школи в науковій літературі варто розглядати в педагогічному (Бібік Н., Ващенко Л., Єрмаков І., Локшина О., Савченко О., Пометун О., Овчарук Л. та інші), лінгвістичному (Білодід І., Вінницький В., Огієнко І., Плющ М., Пономарів О. та інші) та відповідно лінгводидактичному аспектах (Біляєва О., Пентилюк М., Климової К. та інші).

Не викликає сумнівів, що однією з важливих складових мовної підготовки є формування акцентологічної грамотності майбутніх учителів початкової школи. У контексті нашого дослідження актуальним видається формування мовної компетентності майбутніх учителів початкової школи в межах певних філологічних дисциплін (зокрема, сучасна українська літературна мова з практикумом, українська мова (за професійним спрямуванням)). У робочих програмах зазначених дисциплін на опрацювання цієї теми на педагогічних факультетах визначено значно менше годин, ніж на філологічних.

Крім цього, в умовах кредитно-трансферної системи (маємо на увазі значне скорочення аудиторних годин) тему «Наголос» пропонують здебільшого на самостійне опрацювання. Як наслідок цього, аналіз результатів дослідження із цього питання доводить, що у мовленні сучасних студентів наявні відхилення від сучасних акцентуаційних норм, які пов'язані із низьким рівнем знань або відбивають регіональні особливості вимови. Це дає підстави вважати, що важливим етапом у формуванні акцентуаційної грамотності повинно бути ґрунтовне засвоєння насамперед теоретичного матеріалу із мовного розділу «Акцентологія» (зокрема, з теми «Наголос»).

Не викликає сумнівів, що саме теоретична база закладе міцне підґрунтя, яке сприятиме в подальшому виробленню практичних умінь та навичок. Принципово важливим є те, що попри наявності значної кількості слів, наголошення яких можемо перевірити тільки за допомогою словників, все ж існує система правил, знання яких дає можливість не порушувати акцентуаційні норми. Тут варто порекомендувати студентам дослідження В. Винницького «Наголос у сучасній українській мові», де автор аналізує акцентуаційні особливості частин мови, визначає закономірності та основні тенденції їхнього наголошення [1]. Особливо важливим є те, що в цій розвідці також висвітлено випадки паралельного наголошення слів та визначено, яка з аналізованих форм є найбільш вживаною. Крім цього, розглянуто такі слова, наголошення яких не збігається за різними лексикографічними джерелами (або в одному і тому ж слові, або в його формах). Тому варто студентам пояснити, що всі закономірності українського наголошення слів визначити неможливо. Існують норми наголошення, які властиві певним частинам мови чи характерні окремим їхнім формам.

Також маємо велику кількість слів, нормативність наголошення яких ми можемо визначити тільки за допомогою лексикографічних джерел. Ось чому попри роботу такого типу (маємо на увазі виконання практичних завдань) необхідною умовою залишається вироблення в майбутніх спеціалістів потреби звернення до довідкової літератури та словників (орфоепічного словника та словників наголосів) [2; 3].

Важливим етапом щодо формування акцентологічної компетенції є детальний аналіз причин порушення акцентуаційних норм. Особливо важливим це питання видається в контексті протиставлення західноукраїнських та східноукраїнських мовних традицій. По-перше, тут доречно було б розглянути поняття «діалектного наголосу» (означає особливість наголошування слів в українських діалектах). Відповідно стає зрозумілим, що діалектний наголос не збігається із сучасними акцентуаційними нормами, які зафіксовано в лексикографічних джерелах. Тому саме діалектний наголос є однією з причин порушення акцентуаційних норм у мовленні студентів. Так, спостерігаємо такі відхилення: 1) початкове наголошення присвійних займенників *моя́, тво́я, своя́* (нормативний варіант: *мо́я, тво́я, сво́я*); 2) переміщення наголосу із формотворчого суфікса на корінь в інфінітиві: *не́сти, ве́зти, плéсти* (нормативний варіант: *несу́, везу́, плесу́*). По-друге, порушення норм також зумовлює практика використання двох мов у межах однієї державної. Відомо, що в Україні найбільшого поширення набула українсько-російська

двомовність, пов'язана з уживанням мовцями поряд з українською російської мови. Це відбивається на всіх мовних рівнях, зокрема й на рівні наголошення слів: *вѣрба (рос.) – верба́ (укр.), кремѣнь (рос.) – крѣмінь (укр.), імя (рос.) – імя́ (укр.), тѳнкій (рос.) – тонкі́й (укр.), звѳнкій (рос.) – дзвінкі́й (укр.), старый (укр.), звоніт (рос.) – дзвѳнить (укр.), олѣнь (рос.) – олень (укр.)*. Всі ці причини зумовлюють порушення акцентуаційних норм, а це відповідно впливає на рівень мовної культури майбутніх фахівців.

Таким чином, вивчення й аналіз практичної діяльності майбутніх фахівців дозволяє стверджувати, що рівень сучасної акцентуаційної грамотності майбутніх учителів початкової школи є невисоким. Це передусім створює протиріччя між новими вимогами до педагогічної праці та фаховим рівнем випускників вищої педагогічної школи, між потребою вчителів у подальшому професійному розвитку та можливостями традиційної системи навчання. У цьому контексті важливим видається питання реформування сучасної системи мовної освіти, одним із основних напрямів якого є підвищення й удосконалення рівня акцентуаційної грамотності.

Список використаних джерел

1. Винницький В. М. Наголос у сучасній українській мові – / В. М. Винницький. – К. : Рад. школа, 1984. – 160 с.
2. Головащук С. І. Словник наголосів : [понад 20000 слів] / Сергій Іванович Головащук. – К. : Наукова думка, 2003. – 320 с. – (Словники України).
3. Орфоепічний словник української мови: [у 2 т.] / [уклад. : М. М. Пещак та ін]. – К. : Довіра, 2001. – Т. 1. – 955 с.; Т. 2. – 918 с. – (Словники України).

Бородина Єлизавета,

*студентка 348 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Якименко С. І., доктор філософії у галузі освіти,
професор Миколаївського національного університету імені
В. О. Сухомлинського*

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

Підвищення якості освіти є однією з актуальних проблем не тільки для України, але й для всієї світової спільноти. Вирішення цієї проблеми пов'язане з модернізацією змісту освіти, оптимізацією способів і технологій організації освітнього процесу. Аналіз тенденцій розвитку освітнього процесу відповідно до потреб суспільства та модернізації освіти підтверджує, що все більшої актуальності набуває ідея компетентнісного підходу у вищій професійній освіті в цілому і в педагогічній, зокрема. Формований на цій основі компетентнісний підхід до освіти розглядається і в контексті Болонського процесу. Закон України «Про освіту» акцентує увагу на необхідності створення освітнього середовища, що забезпечує ефективне використання науково-педагогічного потенціалу, створення умов для поетапного переходу до нового рівня та якості освіти на основі педагогічних технологій. Такі чинники ставлять вищу школу перед завданням підготувати майбутнього вчителя професіоналом. Велика роль у цьому належить компетентнісному підходу.

Професійна компетентність педагога - це багатофакторне явище, що включає в себе систему теоретичних знань учителя і способів їх застосування в конкретних педагогічних ситуаціях, ціннісні орієнтації педагога, а також інтегративні показники його культури (мова, стиль спілкування, ставлення до себе і своєї діяльності, до суміжних галузей знань) [2]. Потрібно усвідомити, що ми знаходимося на піковій модернізації освітнього процесу, який у якості пріоритету виділяє компетентнісний підхід для всіх суб'єктів освіти.

Компетентнісний підхід означає для педагогів і студентів поступову переорієнтацію домінуючої освітньої парадигми з переважною трансляцією на освоєння знань, умінь, навичок, створення умов для оволодіння комплексом компетенцій, що сприяють формуванню особистості, здібностей адаптуватися в умовах соціально-політичного, ринково-економічного, інформаційного і комунікаційного насиченого простору.

У компетентнісному підході виділяються два базових поняття: компетенція та компетентність, при цьому перше з них включає сукупність

взаємопов'язаних якостей особистості, що задаються по відношенню до певного кола предметів і процесів, а друге співвідноситься з володінням людиною відповідною компетенцією, що включає його особистісне ставлення до неї і предмета діяльності. Компетентніший підхід передбачає глибокі системні перетворення в освітньому процесі педагогічного ВНЗ, що зачіпають викладання, зміст, оцінювання, освітні технології, у зв'язку вищої освіти з іншими рівнями професійної освіти. Змістовним фактором проектування освіти стає розвиток особистості студента. Розвивається особистість учня - фактор нової організації міждисциплінарної інтеграції змісту і технології навчання. Диференціація змісту та організації процесу навчання здійснюється на основі врахування індивідуально-психологічних особливостей студентів, їх потреб у реалізації та здійсненні себе [3].

Універсальні компетентності широкого спектру використання називають ключовими, або базовими. Базові компетентності багатофункціональні, надпредметні і міждисциплінарні. Автори стратегії модернізації змісту загальної освіти, ґрунтуючись на зарубіжному досвіді, наводять такі базові компетентності:

1. компетентність у сфері самостійної пізнавальної діяльності, заснована на засвоєнні способів придбання знань з різних джерел інформації, у тому числі позашкільних;
2. компетентність у сфері цивільно-громадської діяльності (виконання ролей громадянина, виборця, споживача);
3. компетентність у сфері соціально-трудової діяльності (у тому числі вміння аналізувати ситуацію на ринку праці, оцінювати власні можливості.
4. орієнтуватися в нормах і етиці трудових взаємовідносин, навички самоорганізації);
5. компетентність у побутовій сфері (уключаючи аспекти власного здоров'я, сімейного буття та ін.);
6. компетентність у сфері культурно-дозвільної діяльності (уключаючи вибір шляхів і способів використання вільного часу, культурного і духовного збагачення особистості) [1].

Компетентнісний підхід відображає уявлення про професіоналізм і ділові якості сучасного вчителя, надаючи позитивний вплив на розвиток інноваційних процесів у системі педагогічної освіти. Надається можливість найбільш точно визначити орієнтири в конструюванні змісту педагогічної освіти, визначення ключових, загальних і спеціальних компетенцій, дозволяє розробити більш точну та діагностично вивірену систему вимірників рівня професійно-

педагогічної компетентності майбутнього фахівця на всіх етапах його підготовки.

Узагальнюючи представлений матеріал, відзначимо, що має місце потреба реформування сучасного освітнього середовища в напрямку посилення його організованої інноваційної спрямованості в руслі компетентнісного підходу. Спеціальним чином організований освітній процес являє майбутнім учителям можливість розвитку своєї професійної компетентності, забезпечуючи їм суб'єктивність позиції. Суб'єктивна позиція стимулює студентів до визначення власних пріоритетів, напрямів і самореалізації в розвитку професійних компетенцій. Отже, освітній процес може виступати ефективним чинником розвитку професійної компетентності майбутніх учителів та створювати умови для розвитку особистості майбутнього вчителя в професійно-освітньому організованому інноваційному середовищі педагогічного ЗВО.

Список використаних джерел

1. Болотов В. А. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе / В. А. Болотов, В. В. Сериков // Педагогика. – 2003. – № 10. – С.8-14.
2. Коваль Л. В. Професійна підготовка майбутніх учителів у контексті розвитку початкової освіти: технологічний підхід: монографія / Л. В. Коваль. – Донецьк: Ландон-XXI, 2011. – 330 с.
3. Маркова А. К. Психологический анализ профессиональной компететности учителя / А. К. Маркова // Советская педагогика. – 1990. – № 8. – С. 24-32

Бублик Анна,
викладач кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

РОЗВИТОК ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Письмо може бути захоплюючою, цікавою та надихаючою діяльністю для молодших школярів . Діти – це активні учні та мислителі, навчаються через соціальну взаємодію і набагато ефективніше за дорослих навчаються за допомогою методу поступового нарощування знань (scaffolding). Спільні та добре сплановані завдання з писемного мовлення сприяють створенню відповідних умов для того, щоб всі ці характеристики були повністю використані у класі з молодшими школярами.

Писемне мовлення є складним вмінням розвиватися, зосереджуючись як на кінцевому продукті, так і на кроках, щоб прийти до нього. Навички письма розвиваються лише тоді, коли молодші школярі навчаються як писати, що й надає їм можливість практикувати ці навички. Саме тому вчителю на уроках англійської мови у початковій школі потрібно використовувати завдання, що спрямовані на розвиток навичок письма.

Зазвичай вчителі англійської мови на це приділяють дуже мало уваги на уроці, але це важлива частина розвитку мови. Достатні навички письма базуються на високих навичках читання, оскільки слід розпізнавати слова, щоб писати та використовувати їх зрозуміло. Багато молодших школярів у початковій школі ще не повністю розвивають власні навички письма рідною мовою, але цей факт не обов'язково може спостерігатись під час писемного мовлення англійською мовою.

Писемне мовлення дозволяє учням збагачувати словниковий запас і практикувати використання граматичних структур. Це сприяє формуванню навичок критичного мислення (думаючи як це зробити, дитина усвідомлює та обдумує певне питання); дає змогу учням «випробувати» нову мову; розвитку високого рівня персоналізації та творчості

Таким чином, навички письма учнів виступають фундаментом для їх подальшого розвитку та навчання.

Зосередження уваги на написанні завдань у класі сприяє різноманітності і забезпечує різні стилі навчання. Вчителі можуть діагностувати сильні сторони

для вивчення з точки зору лексики, структури, написання тощо. Зосередження уваги в цій області може прищепити радість писати з раннього віку.

Більша частина методик навчання писемності англійською мовою базується на дослідженні розвитку навичок письма рідною мовою. В результаті проведення таких досліджень виникли два основні підходи: написання як процес і як продукт.

Письмо як *процес* включає в себе: «мозковий штурм», запис нотаток, ідей, слів фраз по конкретній темі; класифікацію та упорядкування ідей відповідно до вимог завдання; написання першого варіанту проекту; перегляд його та покращення змісту; впровадження уточнень у кінцевий варіант тексту.

Головна мета письма як *продукту* – конкретне (справжнє, реальне) завдання: наприклад, написання листа, щоб повідомити, подякувати тощо. Успіх вимірюється відповідно змісту та тексту. Відповідність фокусується на граматиці і словниковому запасі, орфографії й пунктуації; розбірливості почерку та жанровій відповідності. Зміст зосереджений на успішній передачі інформації читачеві.

Для надання достатньо докладної інформації необхідно застосовувати наступні прийоми: логічний вибір ідей; використання відповідного стилю; оригінальність ідей.

Наведемо деякі методичні поради для вчителів з метою заохочення молодших учнів до письмових завдань:

1) співпраця між учнями (групами, парами) та вчителем під час мозкового штурму, робити нотатки, планувати, переглядати тощо;

2) надання візуальних матеріалів або попросити учнів малювати власні фотографії, щоб надати зміст для завдань. Темі повинні бути цікаві для учнів. Необхідно просити їх написати про те, що вони знають, наприклад ігри, друзі, улюблені заняття тощо;

3) необхідно подивитися на написання завдань з іншої точки зору, наприклад замість того, щоб писати про свою повсякденну поведінку, вони могли б писати про щоденну поведінку свого домашнього улюбленця, про улюблену діяльність своєї домашньої тварини, їжу тощо. Нехай учні вибирають власних персонажів, щоб написати про складні, але досяжні завдання.

Позитивне оцінювання значно сприяє мотивації учнів до написання творів англійською мовою. Варто давати учням чіткі та прості інструкції; заохочувати до аналізу та виправлення помилок робіт інших учнів. Після роботи в парах / групах доцільно виділяти час на робіть час, щоб учні могли прочитати класу свої твори.

Чудовим способом заохочення учнів до письма є створення книжок з їхніми творами. Це залежить від типу завдання, але робота може бути скомпільована в невеликі книжечки, які виставляються в класі, шкільних дошках оголошень тощо. Учні отримують мотиваційний «поштовх», побачивши свою письмову роботу там, де її можуть побачити / прочитати інші люди.

Саме вчитель несе відповідальність за заохочення учнів до писемного мовлення: вчитель розробляє письмові завдання для молодших учнів, які є приємними, повними практики, значущими та цілеспрямованими. Заохочення учнів і використання спільних можливостей забезпечують успішне перебування в навчальному середовищі, де учні отримують задоволення від письмової роботи та відповідно оцінюються.

Список використаних джерел

1. Лінсе С.Т. Молодші учні. – США: McGraw Hill, 2005.
2. Мейбін Дж., Мерсер Н., Стіпер Б. Методика поступового навчання. Навчання в класі. – Лондон: Hodder & Stoughton, 1992.
3. Пігет Дж., Мова та думка дитини. – New York: World Publishing Co. – 1965.
4. Рейд К. Основні завдання навчання дітей // Професійна підготовка вчителів англійської мови. – 1998. – № 7 (8-10).

Ворона Карина,

*студентка 348 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Авраменко К. Б., доктор філософії у галузі освіти,
доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ УСНИХ ОБЧИСЛЕНЬ У ПЕРШОКЛАСНИКІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Навчання математики в початковій школі виконує низку значущих для загального розвитку особистості учня завдань, серед яких: формування здатності логічно міркувати, уміння виділяти властивості предметів і явищ навколишнього світу; виховання зосередженості, наполегливості, працьовитості, самостійності та інших; розвиток інтелекту, пам'яті, мовлення, уяви.

Формування початкових математичних знань і способів діяльності, їх практичне застосування ґрунтується на засвоєних учнями у передшкільний період математичних уявленнях, які на елементарному рівні відображають ознаки, властивості та відношення предметів навколишнього світу. Результатом опанування дошкільником цих уявлень є уміння визначати ознаки та властивості предметів за формою, розміром, кольором, матеріалом, призначенням тощо; порівнювати предмети за однією або кількома ознаками; здійснювати серіацію предметів; орієнтуватися у просторі та визначати розташування предметів у ньому; встановлювати найпростіші причинно-наслідкові та просторово-часові зв'язки; лічити предмети; вживати у мовленні логічні сполучники та розуміти їх значення; робити елементарні умовиводи; висловлювати прості оцінювальні судження. Ці уміння служать основою для сприймання, розуміння та засвоєння математики учнями в початковій ланці освіти [1].

У методиці математики розвиток обчислювальних навичок пов'язаний з розвитком таких понять, як збільшення (зменшення) числа на декілька одиниць чи в декілька разів, різницеве чи кратне порівняння, знаходження значення виразів, розв'язування рівнянь. Практичне застосування обчислювальні навички одержують при розв'язку задач.

Питанню формування поняття про арифметичні дії додавання і віднімання в межах десяти у молодших школярів присвячені публікації С. Скворцової. Саме ці дві арифметичні дії (додавання і віднімання) вивчають молодші школярі на першому році навчання, і тому дуже важливо допомогти усвідомити учневі, що додавання пов'язане з об'єднанням множин елементів

двох множин, які не перетинаються, а віднімання – з вилученням частини множини і знаходженням решти. На її думку, необхідно сприяти учням початкової школи у оволодінні прийомами логічного аналізу вже в першому класі, і саме такий підхід до формування двох основних дій повинен сприяти повноцінному засвоєнню навчального матеріалу [2].

Опираючись на дослідження П. Гальперіна, С. Скворцова визначає послідовність розвитку молодшого школяра навчання лічби, виділяючи п'ять етапів:

- 1) навчання перерахування і додавання реальних предметів;
- 2) навчання ототожнювання дії із зображеннями (лічба намальованих фігур);
- 3) учень може дати правильну відповідь не перераховуючи кожний предмет, а здій-снюючи аналогічну дію в плані сприйняття, лише переводячи погляд, але, як і раніше, супроводжуючи рахунок гучним промовлянням;
- 4) дія промовляється пошепки;
- 5) дія остаточно переходить у розумовий план, а дитина стає здібною до усної лічби [2].

Під час усної лічби застосовуються цікаві форми роботи та елементи змагання. Ознайомлюючись із технологією усної лічби для формування в учнів навичок швидкої лічби, вчитель добирає різні форми таких завдань, які варто використовувати для досягнення різної мети: для засвоєння таблиць арифметичних дій; вправи на формування обчислювальних навичок; математичні диктанти як одна з форм усних обчислень; завдання на засвоєння питань теорії арифметичних дій; задачі; усні вправи з геометрії; завдання з логічним навантаженням; засоби зворотного зв'язку під час усної лічби. У початкових класах математичні диктанти застосовуються на різних етапах уроку. Вони є добрим засобом зворотного зв'язку між учителем і учнями. Виконуючи завдання диктантів, учні стають організованими, швидше зосереджуються. Проведення математичних диктантів на етапі усної лічби сприяє не тільки розвитку навичок обчислення, а й підвищенню їх математичної культури, збагаченню математичної мови.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку початкової математичної освіти необхідно вибрати такі способи організації обчислювальної діяльності молодших школярів, які сприятимуть не тільки формуванню міцних усвідомлених обчислювальних вмінь і навичок, але й у всесторонньому розвитку особистості учня. При виборі способів організації обчислювальної діяльності пріоритетними повинні бути знання з домінуючою пізнавальною

мотивацією, орієнтуванням на розвивальний характер роботи, урахуванням індивідуальних особливостей дитини та особистий життєвий досвід. Формування обчислювальних навичок сприяє формуванню вмінь розв'язувати задачі, розвитку уявлень про математичні поняття, засвоєнню математичної термінології, дає змогу спостерігати деякі математичні закономірності.

Список використаних джерел

1. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013. – 392 с.
2. Скворцова С. О. Методика навчання математики в першому класі. Методичний посібник для вчителів перших класів та студентів педагогічних вузів / С. О. Скворцова. – Одеса: Фенікс, 2011. – 240 с.

Громова Катерина, Куракова Олена,
студентки 458 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського
Науковий керівник: *Авраменко К. Б., доктор філософії у галузі освіти,*
доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

На сучасному етапі розвитку шкільної освіти характерною є зміна освітньої парадигми та підвищення компетентнісної спрямованості. У свою чергу, зміни у сучасному суспільстві та на освітньому просторі, призвели до прийняття нових концепцій, у яких передбачено формування особистості, яка не лише має глибокі теоретичні знання, а й здатна самостійно їх застосовувати у нестандартних, постійно змінюваних життєвих ситуаціях. Зростає роль умінь здобувати, переробляти інформацію, отриману з різних джерел, застосовувати її для індивідуального розвитку і самовдосконалення дитини через формування предметних і ключових компетентностей.

Компетентнісно спрямована освіта на предметному і міжпредметному рівнях зорієнтована на засвоєння особистістю конкретних навчальних результатів – знань, умінь, навичок, формування ставлення, досвіду особистісної діяльності, рівень засвоєння яких дає змогу діяти адекватно в певних навчальних і життєвих ситуаціях. Це зумовлює принципові зміни в організації навчання, яке спрямовується на розвиток конкретних цінностей і життєво необхідних знань та умінь учнів.

Аналіз поняття «математична компетентність», в зазначеному трактуванні, є близьким до характеристики поняття «предметна компетентність», оскільки тлумачиться як специфічна здатність, яка є необхідною для виконання конкретної дії у певній предметній галузі на основі вузькоспеціальних знань, предметних умінь, навичок і способів мислення. Складовими математичної компетентності вчені називають –обчислювальну, інформаційно-графічну, логічну, геометричну.

Готовність учня застосовувати обчислювальні вміння та навички у практичних ситуаціях є основою обчислювальної складової математичної компетентності. У змісті початкової математичної освіти до їх числа, зокрема, відносять вміння порівнювати числа, виконувати арифметичні дії з ними; знаходити значення числових виразів; порівнювати значення однойменних величин і виконувати дії з ними тощо.

Інформаційно-графічна складова включає: уміння, навички, способи діяльності, пов'язані з графічною інформацією – читати й записувати числа; подавати величини в різних одиницях вимірювання; знаходити, аналізувати, порівнювати інформацію, подану в таблицях, схемах, на діаграмах; читати й записувати вирази зі змінними, знаходити їх значення; користуватися годинником і календарем як засобами вимірювання часу тощо.

Логічна складова компетентності передбачає здатність учня виконувати логічні операції у процесі розв'язування сюжетних задач, рівнянь, ребусів, головоломок; розрізняти істинні й хибні твердження; розв'язувати задачі з логічним навантаженням; описувати ситуації у навколишньому світі за допомогою взаємопов'язаних величин; працювати з множинами тощо.

Геометрична складова знаходить своє відображення в уміннях і навичках учнів володіти просторовою уявою, відношеннями (визначати місцезнаходження об'єкта на площині і в просторі, розкласти і переміщувати предмети на площині); вимірювати (визначати довжини об'єктів навколишньої дійсності, визначати площу геометричної фігури) та конструювати (зображувати геометричні фігури на аркуші в клітинку, будувати прямокутники, геометричні фігури з інших фігур, розбивати фігуру на частини) [1, с. 138-142].

Зокрема методична система навчання математики в початковій школі постійно оновлюється, враховуючи світові тенденції та інновації.

Оволодіння учнями зазначеними складовими математичної компетенції в системі забезпечує формування в них предметної математичної компетентності як цілісного особистісного утворення та стає можливим за умови посилення процесуального аспекту сучасних підручників математики для учнів початкової школи.

Список використаних джерел

1. *Математика*: Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 1-4 класи // Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.: Видавничий дім : «Освіта», 2012. – С. 138-170.
2. Скворцова С. О. Методика навчання розв'язування сюжетних задач у початковій школі. Навчально-методичний посібник для студентів. – Ч.ІІ: Методика формування в молодших школярів умінь розв'язувати задачі певних видів / С. О. Скворцова. – Одеса: Фенікс, 2011. – 156 с.

Дейнега Ірина,

*студентка 348 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Рехтета Л. О., доктор філософії у галузі освіти,
доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ОЗНАЙОМЛЕННЯ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ВПЛИВОМ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ТА ЗАГАРТОВУВАННЯ ОРГАНІЗМУ, РАЦІОНАЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ, РУЖИМУ ДНЯ НА ЗДОРОВ'Я ТА РОЗВИТОК ДИТИНИ

У сучасних наукових дослідженнях розкриваються анатомо-фізіологічні, гігієнічні, психолого-педагогічні та соціальні основи всебічного розвитку різних вікових категорій, в тому числі й молодших школярів. Молодший шкільний вік – відповідальний етап у системі безперервного виховання, у надбанні та передачі життєвого досвіду, у формуванні гармонійно розвиненої особистості, у забезпеченні належного рівня фізичного та психічного здоров'я, в усвідомленні потреби здорового способу життя та рухової активності для всебічного та повноцінного розвитку дитини.

У законах України «Про освіту», «Про фізичну культуру і спорт», у цільовій комплексній програмі «Фізичне виховання – здоров'я нації» фізична культура є важливим засобом зміцнення здоров'я, профілактики і лікування захворювань. Ми виходимо з того, що навчання та виховання дітей – це педагогічний процес, направлений на формування й закріплення можливостей піклування про власне здоров'я, працездатність, вироблення навичок організації та обсягу повсякденної рухової активності. В молодшому шкільному віці закладаються основи свідомого ставлення дітей до власної фізичної підготовленості та необхідності рухової активності. Вивчення та аналіз найважливіших здобутків педагогічної літератури свідчать, що саме цей період є найсприятливішим для формування здорового способу життя та фундаментом для гармонійного розвитку особистості.

Загальновідомо, що пріоритетом у розвинутих країнах світу є гармонійний розвиток дитини, що передбачає її фізичне, психічне, соціальне, духовне здоров'я, інтелектуальну достатність та морально-етичну досконалість.

Державна національна програма «Освіта (Україна XXI ст.)» визначила необхідність забезпечення відповідних умов для розвитку фізично та психічно здорової, а отже й гармонійно розвиненої особистості. Це означає забезпечення тривалого та цілісного впливу як на духовний, так і фізичний розвиток дитини на всіх вікових етапах, починаючи з дитинства. Для досягнення даної мети

необхідним є взаємодоповнююче поєднання таких компонентів як рухова активність, загартовування, дотримання режиму дня та правильного харчування.

Потреба у руховій активності є найбільш важливою біологічною особливістю дитячого організму молодшого шкільного віку. Проблему рухової активності молодших школярів вивчали вчені різних галузей, вчителі-практики, вчені-гігієністи (Н. Денисенко, Н. Кот, Р. Поташнюк), педагоги (В. Гориневський, П. Лесгафт, А. Макаренко, А. Огнистий, А. Онопрієнко, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.).

Рухова активність – одна з неодмінних умов життя і нормального функціонування організму людини. Фізична активність – це біологічно необхідний компонент життєдіяльності, що стимулює розвиток дитини, розширює та підтримує на оптимальному рівні функціональні можливості дорослої людини, підвищує соціальну значущість особистості.

Відповідно до сучасних уявлень загартування – це система заходів у режимі дня, спрямованих на підвищення опірності організму до цілого ряду несприятливих впливів зовнішнього середовища і можливості розвитку захворювань; одна з форм адаптації, сутність якої полягає у тренуванні фізіологічних механізмів терморегуляції організму і підвищення його імунітету. Загартування здійснює найбільш універсальний тренуючий вплив; в його процесі за умов багаторазового впливу специфічних подразників і під впливом нервової регуляції формуються певні нові функціональні системи, що забезпечують ефект пристосування, що має важливе значення в молодшому шкільному віці.

До традиційних форм загартування в дитячому віці можна віднести ті, що засновані на використанні природних чинників – сонця, повітря, води тощо. Найбільш доступними для дітей є повітряні ванни, прийняття яких може бути або загальним, якщо дії повітря піддається вся поверхня тіла, або частковим, якщо оголюється тільки окрема її ділянка, наприклад, руки .

Як засвідчує аналіз літературних джерел, основними формами роботи з фізичного виховання в режимі навчального дня є гімнастика до занять, фізкультурні хвилинки, фізкультурні паузи, рухливі ігри й фізичні вправи на перервах. Їх використовують як елементи раціональної організації навчальної праці учнів. Основними завданнями фізкультурно-оздоровчих заходів у режимі навчального дня є:

- активізація рухового режиму школярів протягом навчального дня;
- покращення здоров'я учнів та вдосконалення культури рухів;
- забезпечення гігієни розумової праці й підтримання оптимального рівня працездатності в навчальній діяльності;

- формування організованості та свідомої дисципліни.
- Режим дня вміщує в себе важливий пункт – правильне харчування.

Здорове харчування (здорова дієта, англ. healthy diet) – це харчування, яке забезпечує ріст, нормальний розвиток і життєдіяльність людини, що сприяє зміцненню його здоров'я та профілактиці захворювань.

Харчування забезпечує нормальний ріст та розвиток дітей, здоров'я та якість життя людини, працездатність, активне довголіття, творчий потенціал нації. Крім того, правильно організоване харчування відіграє важливу роль у зниженні ризику розвитку хронічних неінфекційних захворювань, особливо так званих хвороб століття: серцево-судинних, онкологічних, діабету, ожиріння, остеопорозу, карієсу тощо. Здорове харчування передбачає включення в раціон жирів, білків, вуглеводів, мінеральних речовин, вітамінів та води. Вода – один з ключових факторів, адже наш організм на 90 % складається з цієї речовини. Тому необхідно споживати не менше 3 л води на день. Особливо дітям, які постійно знаходяться в русі та витрачають багато енергії. Важливо враховувати спосіб приготування їжі. Здорове харчування передбачає приготування їжі з мінімальним використанням олії та солі, за допомогою пари.

Отже, зміцнення та збереження здоров'я учнів, підвищення рівня їх фізичної підготовленості є одними з головних завдань, які гостро стоять перед українським суспільством. Щоб їх вдало вирішувати, перш за все, необхідно привести спосіб життя дітей у відповідність із закономірностями їх росту і розвитку.

Ознайомлення учнів молодшого шкільного віку з впливом рухової активності та загартування організму, раціонального харчування, режиму дня сприяє розумінню дітьми важливості ведення здорового способу життя. Для активізації мотиваційної сфери з метою покращення фізичного розвитку дітей рекомендуємо розвиток фізичних здібностей здійснювати за допомогою ігрового методу, інтерактивного методу, залучення батьків та впровадження ефективної позакласної роботи.

Список використаних джерел

1. Белкін Л. Досвід країн світу з організації дитячого харчування / Л. Белкін // Практика управління закладом освіти. – 2009. – № 12. – С. 45-50.
2. Волков Л. В. Молодший шкільний вік: виховна спрямованість занять фізичною культурою і спортом : навч. посіб. / Волков Л., Голуб В., Кохвнец П. – К. : Освіта України, 2007. – 152 с.
3. Застосування диференційованого підходу при організації процесу загартування молодших школярів[Електронний ресурс] / Н. Я. Бондарчук, В. Д. Чернов, О. І. Герка // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. – 2015. – Вип. 36. – С. 18-22.

Дубініна Світлана,

*студентка 648 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Тимченко А. А., доктор філософії у галузі освіти,
доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК ПРЕДМЕТ ОБГОВОРЕННЯ: МІЖНАРОДНІ ПІДХОДИ

Постійний процес реформування освіти вимагає від учителя професійної компетентності, особливо у наш час, коли процес навчання не можна уявити без використання сучасних технологій. І перш за все мова йде про застосування в навчальному процесі інформаційно-комунікаційних технологій.

Згідно з концепцією Нової української школи виділено 10 компетентностей, потрібних учневі початкової школи для успішної самореалізації в суспільстві, серед яких є інформаційно-цифрова компетентність [2].

У широкому сенсі слова компетентність педагога – це єдність його теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності і що характеризує його професіоналізм [1, с. 13].

Інформаційно-цифрова компетентність передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні. Інформаційна й медіа-грамотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, роботи з базами даних, навички безпеки в Інтернеті. Розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо) [2].

Проблему формування та становлення інформаційно-цифрової компетентності на сучасному етапі модернізації освіти розглядаються в роботах А. Андрюшак, В. Білошапка, В. Виноградова, Р. Гуревича, М. Жалдака, Н. Клокар, А. Кузнєцова, В. Ледньова, Ю. Триуса, І. Роберт, В. Шевченка та ін. Методичні основи підготовки фахівців у системі безперервної освіти в умовах сучасного інформаційного середовища розробляються Н. Астаф'євою, Я. Болюбашем, Я. Ваграменком, М. Цветковою та ін. [3].

До поняття цифрової грамотності на рівні вчителя відносять вміння: визначати завдання і пропонувати рішення; знаходити інформацію (відомості й дані); оцінювати інформацію (відомості і дані) відповідно до цілей аудиторії; створювати власне рішення; повідомляти й обговорювати власні методи розв'язання проблеми і здобутки у її розв'язанні [1, с. 13].

Так, основні дискусії навколо поняття відбувались у рамках розробки стратегічних документів міжнародними організаціями, як, наприклад, Міністерством освіти штату Онтаріо (Канада) (Ontario Ministry of Education and Training, 1989), CEDEFOP (2004); OECD (2007); UNESCO (2008); Vecta (2009) та ін.

Дослідник Дж. Романі виділяє п'ять понять, що, на його думку, становлять *зміст інформаційної компетентності*: обізнаність, технологічна грамотність, інформаційна грамотність, цифрова грамотність та медіа-грамотність. Він зазначає, що у його дослідженні синонімами виступають такі поняття, як «інформаційна компетентність», «цифрова компетентність», «інформаційно-комунікаційна компетентність», що свідчить про дискусійний характер даних понять [3].

Одним із понять, яке використовують міжнародні кола разом з ІК-компетентністю, є цифрова грамотність. Варто виділити дану категорію, адже вона фігурує у переважній кількості міжнародних документів та освітніх стандартах багатьох країн і, на нашу думку, заслуговує на увагу дослідників [1, с. 14].

Так, Європейський парламент та Рада Європейського Союзу у 2006 році назвали саме інформаційно-цифрову компетентність ключовою складовою для навчання людини протягом всього життя. Згідно з цим, цифрова компетентність передбачає впевнене та критичне використання доступних технологій інформаційного суспільства для повсякденного спілкування, роботи та відпочинку [3].

Саме поняття інформаційно-цифрової компетентності використовується в освітній системі Норвегії, яка стала першою країною, що включила до національного навчального плану, а згодом і до загального плану педагогічної освіти цифрову компетентність педагога.

Норвезький дослідник Р. Дж. Крумсвік характеризує інформаційно-цифрову компетентність вчителя як майстерність педагога застосовувати ІКТ у своїй професійній діяльності [1, с. 14]. Вчений додатково наголошує, що вчитель має також критично оцінювати подібні ресурси, використовувати їх з урахуванням педагогіки та дидактики, а також бути обізнаним із цілями використання різних навчальних стратегій та цифрової освіти студентів чи учнів. При цьому відбір матеріалів відбувається з урахуванням специфіки дисципліни, особливостей групи, а також з урахуванням конкретної теми заняття [3].

Узагальнюючи дискусійні питання щодо інформаційно-цифрової компетентності, слід зазначити, що це поняття перебуває у стані розвитку. Зокрема, дослідники різних країн притримуються однієї думки в тому, що для педагога є недостатнім володіння лише базовими технічними навичками у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, насамперед, важливою є здатність вчителя аналізувати, критично оцінювати наявні ресурси, освоювати нові ІКТ та доцільно використовувати їх у навчально-виховному процесі та у своєму індивідуальному професійному розвитку [1, с. 16].

Список використаних джерел

1. Пенза Л. М. Інформаційна компетентність учителя /Л. М. Пенза // Відкритий урок. Плеяди.-2013.-№1.-с.13-16
2. Концепція Нової української школи: [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://mon.gov.ua/Новини%202017/04/03/newschool-presentation-new-30-03-2017-\(2\).pdf](http://mon.gov.ua/Новини%202017/04/03/newschool-presentation-new-30-03-2017-(2).pdf).
3. Формування та розвиток ІКТ-компетентності педагогів [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://wiki.ciit.zp.ua/index.php/Формування_та_розвиток_ІКТ-компетентності_педагогів.

Климюк Марина,
*студентка 138 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
Науковий керівник: *Білявська Т.М., доктор філософії у галузі
гуманітарних наук, доцент Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського*

ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ (НА ЛЕКСИЧНОМУ РІВНІ)

Інтеграція до світового освітнього простору, поява інноваційних засобів масової комунікації, динамічний розвиток науки, культури, зміни в економічному житті зумовили підвищення вимог до якості та змісту освіти в Україні. У цьому контексті формування мовної компетентності посідає одне з визначальних місць у системі професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи. Оволодіння мовними нормами на лексичному рівні є невід'ємною складовою загальної фахової підготовки майбутніх спеціалістів початкової ланки освіти.

Теоретико-лінгвістичні засади цього питання закладено у працях Грищенка А., Дудик П., Мацько Л., Плющ М., Пономарева О., Ющука І.

Питання компетентнісного підходу в освіті досліджували такі вчені, як: Бібік Н., Ващенко Л., Єрмаков І., Локшина О., Савченко О., Пометун О., Овчарук Л., Хомський Н.

Однак попри численні дослідження особливої уваги з боку науковців все ж вимагає ґрунтовного дослідження питання мовної підготовки майбутніх спеціалістів на лексичному рівні в контексті компетентнісного підходу.

Проблема формування мовної компетентності студентів на лексико-фразеологічному рівні охоплює три блоки питань. По-перше, це вивчення мовних норм на рівні лексики та фразеології як у сталому вигляді, так і в динаміці; по-друге, знання мовних особливостей всіх функціональних стилів української мови, а також стилістичних меж уживання мовних одиниць; по-третє, визначення тенденцій розвитку мови на основі співвіднесення сучасної мовної практики з мовною системою.

Лексична компетенція (як складова загальної мовної підготовки) майбутнього вчителя пов'язана з дотриманням норм слововживання – з семантично точним і стилістично доречним вибором слова з граматично й стилістично правильною сполучуваністю слів. Так, у мовленні сучасних студентів спостерігаємо чисельні порушення норм слововживання; уживання в певній мовній ситуації слів чи словосполучень з іншого функціонального

стилю; нерозуміння основного значення неологізмів чи навпаки застарілих слів, неправильне вживання запозичень.

Тому у цьому контексті важливим видається звернути увагу на методи і прийоми, які отримали в педагогіці назву активних, що надають можливість перетворити учіння на цікавий процес пошуку істини, сприяють формуванню професійних умінь майбутніх педагогів. Евристичні бесіди, проблемні запитання та завдання, диспути, навчальні дискусії на лінгвістичні та суспільні теми, дидактичні ігри, змагання, конкурси, вікторини – все це надає можливість студентам здобути й поглибити лінгвістичні знання та отримати мовленнєву практику.

Важливе місце у процесі формування мовної компетентності майбутнього вчителя початкової школи посідає вивчення фразеологічного матеріалу, який найкраще відбиває національну специфіку мови. Тому одним із завдань вищої школи в контексті професійної мовної підготовки студентів є оволодіння фразеологічним багатством нашої мови та відповідно формування здатності використовувати ці знання в педагогічній діяльності.

Таким чином, мовна компетентність на лексико-фразеологічному рівні полягає в оволодінні лексичними засобами сучасної української мови та відповідно вмінні користуватися ними.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремінь. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К. : «К.І.С.», 2004. – С. 66-72.
3. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія / Ю. М. Рашкевич. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 168 с.

Кучеренко Тетяна,

*студентка 348 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Рехтета Л. О., доктор філософії у галузі освіти,
доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВ ШКОЛИ І СТУПЕНЯ

Здоров'я є однією з найважливіших людських цінностей. У сучасному світі проблема збереження здоров'я людства набуває глобального характеру. Стає очевидним, що майбутнє нашої держави та її розвиток в політичному, економічному та культурному напрямках залежить саме від молодого покоління. В цій важливій та складній місії вагома роль відводиться середнім навчальним закладам України.

Проблема збереження, зміцнення і відтворення здоров'я особистості розглядається з різних наукових позицій у працях філософів, медиків, психологів, соціологів, педагогів. Основним завданням сучасної школи стає виховання компетентної особистості, яка не тільки володіє знаннями, а й уміє застосовувати їх у житті, діяти адекватно у відповідних ситуаціях, адаптуватися до складних соціальних умов, долати життєві труднощі, підтримувати своє здоров'я на належному рівні, надавати опір негативним впливам. З огляду на це, особливого значення набуває спрямоване формування у дітей умінь і навичок здорового способу життя та безпечної поведінки учнів початкових класів.

Вчення про здоров'я бере свій початок у Стародавній Греції і Стародавньому Римі. На різних етапах розвитку нашого суспільства вивченню проблем здоров'я приділялася велика увага. Через тисячі років до нас дійшов античний афоризм: «У здоровому тілі – здоровий дух». Він є актуальним і в наш час, адже сучасні дослідники теж наголошують на тому, що духовний світ особистості тісно пов'язаний з її фізичним здоров'ям [1].

Аналізуючи психолого-педагогічну літературу (Доценко О., Воронін Д., Котов Є., Носко М., Довгань Н., Каленик Т., Машкова С., Оржеховська В.) ми з'ясували, що поняття «здоров'я» є занадто широким та багатогранним і на даний момент дослідники не дійшли згоди щодо точного визначення цього терміну. Але всі вони одноставно вважають, що здоров'я – це найцінніший компонент людського життя.

Від обраного людиною способу життя залежить стан її здоров'я в майбутньому. Пріоритетом має стати здоровий спосіб життя, хоча, на жаль, він

ще не є загальноприйнятим та широко розповсюдженим в українському суспільстві.

Ми вважаємо, що найбільш точним визначенням поняття здоров'я є таке: «Здоров'я – це стан живого організму, при якому всі органи, і організми в цілому, здатні повністю виконувати всі наявні функції» [1].

Здоровий спосіб життя – це все в людській діяльності, що стосується збереження і зміцнення здоров'я, все, що сприяє виконанню людиною своїх людських функцій через діяльність з оздоровлення умов життя – праці, відпочинку, побуту.

Поняття здорового способу життя охоплює різноманітні елементи, що стосуються всіх сфер здоров'я: фізичної, психічної, соціальної та духовної. Здоров'я залежить не тільки від біологічних, генетичних і психофізіологічних задатків людини, а й від її культури, тобто різних способів реалізації соціальних та природних сил індивіда. Збереження й відновлення здоров'я перебувають у прямій залежності від рівня культури особистості.

Згідно з Концепцією формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей основними завданнями вчителя є:

- впровадження у навчально-виховний процес особистісно-орієнтованої моделі формування в учнів навичок здорового способу життя, вміння приймати оптимальні рішення щодо збереження і зміцнення власного здоров'я у різних ситуаціях, зокрема екстремальних;
- удосконалення форм і методів здорового способу життя;
- формування у дітей негативного ставлення до шкідливих поведінкових звичок.

Змусити дитину вести здоровий спосіб життя неможливо, однак прищеплювати, виховувати культуру здоров'я потрібно. За оцінками фахівців, близько 75 % хвороб у дорослих є наслідком умов життя в дитячі та молоді роки.

Отже, здоров'я – це безцінний дар, даний нам природою і його збереження є нашим найважливішим завданням. Але досить часто ми власноруч його знищуємо. Негативні тенденції у стані здоров'я людей, поширеність шкідливих звичок значною мірою зумовлені незадовільним способом життя.

Формуючи культуру здоров'я учнів, вчитель повинен допомогти їм усвідомити важливість розумного, дбайливого ставлення до власного здоров'я, прищепити почуття відповідальності, розуміння, що саме здоров'я визначає якість життя; формувати прагнення бути здоровим; сприяти засвоєнню системи

знань і практичних навичок здорового способу життя і безпечної поведінки. Але найважливіше, звичайно, потрібно з більшою увагою ставитися до власного здоров'я і перейматися його станом не тільки під час хвороб. Слід пам'ятати, що не існує чарівних ліків від усіх недугів і міцне здоров'я це перш за все важка щоденна праця.

Список використаних джерел

1. Ващенко О. Здоров'язберігаючі технології в загальноосвітніх навчальних закладах / О. Ващенко, С. Свириденко // Директор школи. – 2006. – № 20. – С. 12.
2. Вознюк О. В., Дубасенюк О. А., Калінчук Ф. М. Організаційно педагогічні засади формування здорового способу життя суб'єктів освіти : монографія. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. . Франка, 2012. – 408 с.
3. Носко М. О. Формування здорового способу життя : навчальний посібник / М. О. Носко, М. В. Грищенко, Ю. М. Носко. – К. : Леся, 2013. – 160 с.

Марущак Валентина,
*доктор філософії у галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Динамічні процеси, які відбуваються в економічному і політичному житті суспільства, актуалізують потребу в новому житті особистості, здатної самостійно приймати рішення, усвідомлено здійснювати свій вибір, гнучко реагувати на зміни обставин, нетрадиційно підходити до вирішення проблем, швидко адаптуватися до мінливих умов, створювати щось нове. У зв'язку з цим зростає значущість психолого-педагогічних досліджень спрямованих на вивчення сутності творчого потенціалу особистості, визначення можливостей і педагогічних умов його розвитку.

Закон України «Про освіту» передбачає створення з метою розвитку творчого потенціалу учнів профільних класів (з поглибленим вивченням окремих предметів або початкової допрофесійної підготовки) спеціалізованих шкіл, гімназій ліцеїв, колегіумів та інших типів навчально-виховних закладів. У державі взято курс на стратегію розвитку творчої активності студентів у вузах, на інтелектуальне становлення особистості, її самореалізацію. Отже, проблема розвитку творчої активності особистості не нова і була однією з найважливіших суспільних турбот.

Аналіз педагогічних досліджень, виконаних протягом останніх років, свідчить про значний інтерес науковців до проблеми факторів і умов розвитку різноманітних феноменів, що характеризують творчий потенціал особистості: творчої діяльності (О. Расказова, С. Мельнік), творчої самореалізації (Л. Левченко, Н. Комісаренко), творчого самовиявлення (В. Костюк), творчих здібностей (М. Роговенко, Н. Слюсаренко, Л. Руденко, М. Титаренко, Л. Шпак); креативного мислення (Л. Баранова), особистісної творчості (О. Лаврентьева) тощо.

При цьому увага дослідників зосереджується на різних аспектах і засобах розвитку творчого потенціалу особистості. Зокрема, М. Роговенко – у процесі вивчення історії, С. Мельнік – у процесі вивчення української літератури, Т. Васильєва – у процесі вивчення іноземних мов, Н. Слюсаренко – засобами ігрової діяльності, М. Титаренко – засобами театрального мистецтва.

Теоретичний аналіз проблеми і ознайомлення з сучасною практикою формування творчої активності студентів дозволяє виділити низку суперечностей:

– між потребою суспільства в творчо активних особистостях, здатних систематично, послідовно і якісно розв'язувати наявні проблеми, і недостатньою розробленістю, педагогічних засобів і умов розвитку творчого потенціалу особистості;

– між підвищенням вимог до розвитку творчого потенціалу студентів і чинною організацією навчально-виховного процесу, яка недостатньо стимулює розвиток креативності студентів;

– між значними потенційними можливостями позааудиторної діяльності щодо розвитку творчих здібностей студентів і недостатньою розробленістю науково-методичного забезпечення цього процесу.

На підставі виявлених суперечностей, аналізу філософської, психологічної та педагогічної літератури, а також в результаті вивчення практичного досвіду викладачів, кураторів була визначена проблема дослідження, що полягає в теоретичному обґрунтуванні педагогічних засобів підвищення творчої активності студентів при вивченні української мови та на матеріалах українознавства.

У багатьох психолого-педагогічних дослідженнях проблематика творчості розглядається в контексті поняття «творча особистість». Так, наприклад, В. Андрєєв розуміє творчу особистість, як «тип людини якій властива стійка, високого рівня спрямованість на творчість, мотиваційно – творчу активність, що виявляється в органічній єдності з високим рівнем творчих здібностей, конкретизує поняття сміливості і несподіваності у загостренні протиріч, завзятість у досягненні запланованого без страху за можливі конфлікти [1].

І. Фелющенко вважає, що творча особистість – це поліфункціональне утворення, феномен вияву унікальності, індивідуальної неповторності, яка забезпечує проекцію власної системи поглядів на навколишнє середовище, вдосконалення його і себе в ньому [7, с. 50].

С. Сисоєва визначає творчу особистість як «креативну особистість, яка внаслідок впливу зовнішніх факторів набула необхідних в актуалізації своїх творчих можливостей, додаткових якостей, що сприяють досягненню творчих результатів в одному чи декількох видах творчої діяльності» [5, с. 66].

Л. Занков, Д. Давидов у рамках концепції розвиваючого навчання також ведуть мову про загальний розвиток творчої особистості [2, с. 36].

Таким чином, аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про складність і неоднозначність феномену творчості, різні аспекти якого знаходять відображення в численних поняттях: творча активність, творча діяльність, творча особистість, креативність, творчий потенціал тощо.

Впровадження особистісно-розвиваючих технологій, сутність яких існує в розвитку творчої індивідуальності та інтелектуально-моральній свободі особистості, сприяє співробітництву викладача та студента. При такому підході студент перетворюється із об'єкта педагогічного впливу в суб'єкт власної діяльності, і між викладачем і студентом встановлюються рівноправні відношення [6, с. 224].

Розробляючи цей напрям нашої діяльності, ми прийшли до думки про створення спеціальної програми для студентів і викладачів «Українська мова», в якій би враховувалась не тільки навчальна, але й наукова та виховна мотивація, тобто знайшли шляхи для розвитку науково-пізнавальної мотивації з предметів українознавчого циклу. Ця мотивація поступово переходить в науково-професійну, котра пізніше виходить за межі і природно вписується в професійну сферу.

Програма «Українська мова» передбачала формування мовної культури студентів, вміння їх спілкуватися. Виховний напрямок цієї програми передбачав: виховання національної самосвідомості студентів, поваги до української мови як складової української культури. Основними завданнями є: формування особистості патріота України, який усвідомлює свою етнічну незалежність; виховання культурної особистості демократичного світогляду, яка з повагою ставиться до традицій культури народів світу; забезпечення умов самореалізації творчої особистості.

У рамках діяльності Центру українознавства було проведено конкурси на кращий реферат на тему: «Мова – душа народу», «Українці на межі століть» серед студентів 2 курсу; на кращий твір: «Вчитель – моє покликання» серед студентів 1 курсу, створено етнофольклорний гурток «Словобарви України» серед студентів 3 курсу.

На відміну від класичної навчальної методики, коли кожний член групи добуває інформацію для вирішення свого завдання, інтерпретує його і представляє на груповій презентації, наші вихованці повинні були не тільки підготувати сценарій, але й написати легенди, оповідання, описи квітів, що мають цілющі властивості, створити проект «Вінок – знахар дівочої душі». Підготували студенти й такі проекти як «Народні українські обереги», «Українське жіноче вбрання», «І на тім рушникові...». Студенти створили

виставки вишиваних робіт, демонстрували національні жіночі костюми різних регіонів України.

Включення студентів в діалог культури в результаті застосування лінгвістичного та культурологічного підходу в навчально-виховному процесі, використання особистісно-розвиваючих технологій, інноваційних методів, таких як інтерактивний і проектний, послужило діловим стимулом для розвитку їх творчої активності.

Починаючи з творчої діяльності в галузі культури рідної мови нашої країни, порівнюючи її з культурою своєї країни, студент переносить цю творчість в сферу науки і освіти, вступає на якісно новий щабель розвитку свого творчого потенціалу.

Список використаних джерел

1. Андреев В. И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности. Основы педагогического творчества. – Казань: Издательство Казанского университета, 1988. – 288 с.
2. Давидов В. В. Проблемы развивающего обучения. Опыт теоретического и экспериментального психологического исследования. – М.: Педагогика, 1986. – 240 с.
3. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). – К.:Райдуга, 1994. – 61 с.
4. Маслоу А. Г. Мотивация и личность / А. Г. Маслоу, пер. с англ. А.М. Татлыбаевой. – СПб: Евразия, 1999. – 478 с.
5. Сисоева С. О. Педагогічна творчість учителя: визначення, теоретична модель, функції підготовки // Педагогіка і психологія. – 1998. - № 2. – С. 161-172
6. Смануер А. П. Гуманизация педагогического процесса / А. П. Смануер. – Мн.: Бєсыринт, 2005. – 362 с.
7. Фелющенко І. В. Формування творчої особистості старшокласників засобами світової творчої культури. – Херсон, 2004. – С. 50.

Паршук Світлана,
*доктор філософії у галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Бордунова Анастасія, Дмитренко Анна,
*студентки 458 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ ГРАМОТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Сьогодні, коли у шкільне життя починають впроваджуватися стандарти нової початкової освіти, постає необхідність у зміні підходів до організації та здійснення професійно-педагогічної діяльності. Формування загальнокультурної грамотності є однією із компетентністю нової української школи, яка по-іншому трактує умови навчання молодших школярів. Відповідно до цього, основною ідеєю є відхід від фактичного навчання шкільних предметів, коли дітей змушують заучувати сам предмет, а не навички, які він дає. На наш погляд, засоби трудового навчання найбільш формують та розвивають загальнокультурну грамотність учнів початкових класів.

Проблемі формування загальнокультурної грамотності учнів початкових класів засобами трудового навчання присвячені дослідження таких вчених: О. Артамонова, Г. Атанов, Н. Волкова, В. Гнедешева, В. Голобородько, А. Католиков, І. Міщенко, О. Пометун, Н. Тіпухова.

Практично всі класифікатори учнівських компетентностей (Н. Бібік, І. Зимня, В. Шадріков, А. Хуторської) виокремлюють як одну зі стрижневих компетентностей – загальнокультурну. Українськими науковцями визнано, що загальнокультурна компетентність стосується сфери розвитку культури особистості та суспільства в усіх її аспектах, що передбачає передусім формування культури міжособистісних відносин, оволодіння вітчизняною та світовою культурною спадщиною, введення та закріплення принципів толерантності, плюралізму.

Загальнокультурна компетентність дозволяє особистості:

- аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення національної, європейської та світової науки й культури, орієнтуватися в культурному та духовному контекстах сучасного українського суспільства;

- послуговуватися рідною та іноземною мовою, застосовувати навички мовлення та норми відповідної мовної культури, інтерактивно використовувати рідну й іноземні мови, символіку та тексти;

- опановувати моделі толерантної поведінки та стратегії конструктивної діяльності в умовах культурних, мовних, релігійних й інших відмінностей між народами, різноманітності світу й людської цивілізації [2, с. 86].

Загальнокультурна компетентність учнів є предметом дослідження О. Єгоршиної, яка визначає її як комплексну властивість, що об'єднує у своїй структурі інформаційний, операційно-діяльнісний, аксіологічний та креативний компоненти. Проблему формування загальнокультурної компетентності сучасних школярів дослідниця пропонує розв'язати засобами впровадження «інтерактивних технологій викладання літератури», які сприяють формуванню цілісної картини світу у свідомості учнів, усебічному розвитку мислення, підвищенню навчальної мотивації, забезпечують високий рівень знань, знижують навчальне навантаження й дозволяють виключити дублювання матеріалу в різних навчальних дисциплінах [2, с. 175].

Важливим компонентом загальнокультурної компетентності школяра є здатність орієнтуватися в джерелах інформації. Відбирати їх для розв'язання пізнавальних завдань за певними критеріями, провідним із яких повинна бути достовірність. Також важливим компонентом цього феномену є здатність пояснювати явища дійсності та орієнтуватися у важливих проблемах суспільного життя (сутності проблем, причинах виникнення, думках щодо розв'язання), здатність орієнтуватися в світі соціальних, моральних, естетичних цінностей.

Аналогічні судження знаходимо й у Н. Конасової, яка вважає загальнокультурну компетентність показником освіченості учня загальноосвітньої школи [1, с. 215].

Отже, загальнокультурна компетентність є стрижневою серед усіх компетентностей. Її досліджували багато вчених та науковців.

У Державному стандарті початкової загальної освіти загальнокультурна компетентність визначається як одне з фундаментальних понять, на яких базується освіта школяра (поряд із поняттями громадянської, здоров'язбережувальної, інформаційно-комунікаційної, комунікативної компетентностей), і тлумачиться як «здатність учня аналізувати та оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності».

У новому Державному стандарті, який запроваджується, одним із пунктом є загальнокультурна грамотність. Це здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні смаки, висловлювати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва.

Ми вважаємо, що за допомогою засобів трудового навчання та образотворчого мистецтва цей пункт активізується і є дієвим у навчально-виховному процесі. Загальні цілі, які ставить Державний стандарт перед учнями:

Учень/учениця

- 1) створює виріб від творчого задуму до його втілення в готовий результат;
- 2) дбає про свій побут, задоволення власних потреб та потреб тих, хто його/її оточує;
- 3) ефективно використовує природні матеріали, турбуючись про навколишнє середовище;
- 4) практикує і творчо застосовує традиційні й сучасні ремесла [1, с. 5].

Проаналізувавши загальні очікувані результати учнів 1-2 класів, можна зробити висновок, що учні самостійно чи з допомогою дорослих планують власну діяльність, прогнозують остаточний результат; аналізують зображення схем із допомогою дорослих та керуються ними у процесі роботи; виготовляють та оздоблюють виріб із допомогою дорослих; представляють результати власної діяльності з допомогою дорослих; дотримуються безпечних прийомів праці під час використання інструментів та пристосувань.

Загальні очікувані результати учнів 3-4 класів: задумують об'єкт праці та прогнозують результат власної діяльності; самостійно планують послідовність технологічних операцій; безпечно використовують найпростіші прилади у власному побуті; самостійно створюють та оздоблюють виріб, застосовуючи технології традиційних ремесел.

Важливий аспект психологічної підготовки підростаючого покоління до праці – формування у нього почуття самовідповідальності, розуміння необхідності самому піклуватися про себе. Як справедливо стверджує О. Вишневський, почуття самовідповідальності сприяє розвитку в характері людини таких необхідних для життя і діяльності рис, як підприємливість, ініціативність, творчість. Коли ці риси «стають характерними для більшості людей, то суспільство має шанс досягнути господарського успіху і добробуту» [3, с. 51].

Питання організації навчальної праці, здійснення виховання у процесі навчання розглядалися в розділі дидактики. Варто лише наголосити на

важливості для навчальної праці організації самостійного здобування учнями знань, формування у них пізнавальних інтересів, інтелектуальних умінь і навичок в активній пізнавальній діяльності за допомогою відомих методів і форм навчання. В організації трудового навчання та образотворчого мистецтва вагома роль належить особистому прикладу вчителя, його майстерності та культурі праці [4, с. 183].

Отже, загальнокультурна компетентність дозволяє особистості аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення національної, європейської та світової науки й культури, орієнтуватися в культурному та духовному контекстах сучасного українського суспільства.

Протягом вивчення трудового навчання та образотворчого мистецтва в початковій школі вирішуються такі завдання: учнів озброюють технічними та сільськогосподарськими знаннями, формується система цінностей (духовних, культурних, національних, естетичних) у процесі пізнання та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті, плекається пошана до національної і світової мистецької спадщини.

Досягнення загальнокультурної компетентності повинно стати заздалегідь спланованим результатом загальної освіти І ступеня.

Список використаних джерел

1. Кардашов М. В. Теорія і методика викладання образотворчого мистецтва: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / М.В. Кардашов. – К.: Центр навч. літератури. – 2007. – 296 с.
2. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі / Л. М. Масол. – Х.: Центр навч. літератури. – 2006. – 256 с.
3. Проект нового Державного стандарту початкової загальної освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<http://osvita.ua/school/reform/56580/>] – 2017.
4. Хорунжий В. І. Практикум в навчальних майстернях з методикою трудового навчання: навч. посіб. / В.І. Хорунжий. – Тернопіль: Астон, 2005. – 252 с.

Рахман Нейля,

студентка 348 групи факультету дошкільної та початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: *Авраменко К. Б., доктор філософії у галузі освіти,*

доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР ПРИ ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У контексті сучасного суспільства, ми бачимо, що людина із задоволенням працює, якщо захоплена роботою та любить її. Так мислення учня активізується, якщо в нього виникло бажання розуміти, вивчати новий матеріал, з'явилась зацікавленість роботою, коли він стає співучасником навчально-пізнавального процесу [2].

Ефективне викладення математики в початкових класах не можливе без пошуків нових шляхів активізації пізнавальної діяльності учнів. Щоб дитина мала змогу засвоїти основи математики в початкових класах вимагає великого розумового напруження, високого ступеня абстрагування й узагальнення, активності думки [5].

Гра – форма вільного самовияву людини, яка передбачає реальну відкритість світові можливого й розгортається або у вигляді змагання або у вигляді зображення якихось ситуацій, смислів, станів [1, с. 73].

Дидактичні ігри – ігри для навчання й виховання дошкільників і школярів. Дидактичні ігри розвивають сенсорні (чуттєві) орієнтації дітей (на форму, розміри, колір, розташування предметів у просторі тощо), спостережливість, увагу, пам'ять, мислення, мову, вміння рахувати. Вони мають також важливе значення для морального виховання, сприяючи розвиткові цілеспрямованості, витримки, самостійності, виробляють вміння діяти згідно з певними нормами [1, с. 89].

А. Макаренко називав гру усвідомленою діяльністю, а радість гри – «радістю творчою», «радістю перемоги» [3].

В свою чергу В. Сухомлинський писав: «У грі розкривається перед дітьми світ, творчі можливості особистості. Без гри немає і не може бути повноцінного дитячого розвитку» [4, с. 95]

Під час гри, діти вчитимуться лічити, розв'язувати задачі, конструювати, порівнювати, узагальнювати, класифікувати, робити самостійні висновки, обґрунтовувати їх. Спочатку учень зацікавиться лише грою, але згодом його

вже цікавитиме пов'язаний з нею матеріал, в нього виникне потреба вивчити, зрозуміти, запам'ятати цей матеріал, тобто він почне готуватися до участі в грі.

Гра дає змогу легко привернути увагу й тривалий час підтримувати в учнів інтерес до тих важливих і складних предметів, властивостей і явищ, на яких у звичайних умовах зосередити увагу не завжди вдається. Наприклад, одноманітне розв'язування прикладів стомлює дітей, виникає байдужість до навчання. Проте розв'язування цих самих прикладів у процесі гри «Хто швидше?» стає для дітей вже захоплюючою, цікавою діяльністю через конкретність поставленої мети – в кожного виникає бажання перемогти, не відстати від товаришів, не підвести їх, показати всьому класу, що він вміє, знає.

Дидактичні ігри на уроках математики застосовуємо для ознайомлення дітей з новим матеріалом та для його закріплення, для повторення раніше набутих уявлень і понять, для повнішого і глибшого їх осмисленого засвоєння, формування обчислювальних, графічних умінь та навичок, розвитку основних прийомів мислення, розширення кругозору. Систематичне використання ігор підвищує ефективність навчання.

В іграх математичного змісту ставляться конкретні завдання. Так, якщо на уроці учні повинні ознайомитися з принципом утворенням будь-якого числа, то й дидактична гра підпорядковується цій меті, сприяючи розв'язуванню поставленого завдання.

У дидактичних іграх діти спостерігають, порівнюють, класифікують предмети за певними ознаками, виконують аналіз й синтез, абстрагуються від несуттєвих ознак, роблять узагальнення. Багато ігор вимагають умінь висловлювати свою думку в зв'язній і зрозумілій формі, використовуючи математичну термінологію [5].

Методичні рекомендації при підготовці і проведенні ігор:

- Пізнавальний та ігровий елементи обов'язкові при доборі та продумуванні ігрової ситуації;
- Ігрова ситуація, яка відповідає змісту програми, повинна мати чітко сплановану діяльність учнів та спрямовувати її на досягнення поставленої мети.
- Якщо визначено завдання, учитель надає йому ігрового задуму, накреслює ігрові дії.
- При підготовці до уроків, учитель має заздалегідь підготувати необхідний дидактичний матеріал, продумати послідовність ігрових дій, організацію учнів, тривалість гри, контроль, підведення підсумків і оцінювання.

- Гру доцільніше проводити на початку уроку, тому що вона може збудити думку учня, допомогти йому зосередитись і виділити основне, найважливіше, спрямувати увагу на самостійну діяльність.

Підсумовуючи, виділимо дидактичні умови успішного використання гри в навчальному процесі: наявність мети навчально-виховного процесу, яка має особистісний смисл і забезпечує позитивну мотивацію учнів в процесі навчання з використанням гри на уроках математики; особистісно-орієнтований характер ігрової діяльності; застосування комплексу різноманітних дидактичних ігор на уроках математики; визначено, що за своєю сутністю дидактична гра як педагогічна категорія може бути методом, формою, технологією, моделлю, що залежить від структурного компонента, з погляду якого розглядаються означені підходи.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – Київ: Либідь, 1997. – 375 с.
2. Каляфіцька І. М. Використання дидактичних ігор на уроках математики: (Блог учителя математики та інформатики) / І. М. Каляфіцька // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://kaljafitska.blogspot.com/2016/03/blog-post_23.html.
3. Макаренко А. С. Методика виховної роботи / А. С. Макаренко. – К.: Рад. школа, 1980. – С. 205.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський. Вибрані твори: в 5-ти томах. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 3. – 510 с.
5. Якиляшек В. Уроки математики з елементами гри / Початкова школа – 1997. – № 6 – С. 22.

Рехтета Любов,
*доктор філософії у галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Бордунова Анастасія,
*студентка 458 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

РОЗВИТОК ІДЕЙ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Здоров'я дітей є одним із головних показників суспільного розвитку країни. Сьогодні стан здоров'я українських дітей є вкрай тривожним, особливо підростаючого покоління.

Здоров'язбережувальна компетентність – це здатність учня застосовувати в умовах конкретної ситуації сукупність здоров'язбережувальних компетенцій, дбайливо ставитися до власного здоров'я та здоров'я інших людей [1].

Аналіз педагогічної літератури свідчить, що до здоров'язбережувального педагогічного процесу зверталось багато видатних педагогів, таких як М. Драгоманов, О. Духнович, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський. Наукові погляди на цю проблему можна розподілити за такими напрямками: валеологічний (І. Брехман, Г. Зайцев, М. Гриньова), психологічний (І. Бех, О. Хухлаєва та ін.) й педагогічний (Д. Белухін, О. Омельченко, В. Сухомлинський та ін.).

Варто зазначити, що нині є надзвичайно актуальним та своєчасним звернення до науково-практичної спадщини Василя Сухомлинського. Його педагогічні, публіцистичні та літературні праці збагатили здоров'язбережувальну педагогіку України новими положеннями і думками.

Видатний педагог наголошував на важливості формування фізично і морально здорової особистості. З цією метою педагог постійно шукав та використовував нові організаційні форми і методи роботи. Його погляди, ідеї актуальні й для сучасної української школи. Він вважав, що розвиток дитини має бути гармонійним, охоплювати всі сфери її життя. На його думку, дуже важливо враховувати медичні аспекти формування, зміцнення та збереження здоров'я, хоча вони і не є визначальними.

У Павлівській середній школі були чітко окреслені основні напрямки виховної роботи щодо реалізації завдань фізичного виховання та зміцнення

здоров'я школярів: санітарно-гігієнічні вимоги до зовнішніх умов життя і до режиму праці та відпочинку учнів; особливості організації фізичної праці дітей як важливого засобу зміцнення здоров'я; фізичне виховання на уроках фізичної культури і в процесі позакласної спортивно-масової роботи; організація активного відпочинку учнів; система бесід про людину й особливості людського організму; оптимальне чергування розумової і фізичної праці; оздоровча спрямованість системи фізкультурних занять: уроків фізичної культури, ранкової зарядки, фізкультхвилинок, динамічних перерв; створення широкої мережі спортивних секцій і залучення школярів до активної участі в них (спорт; спортивні ігри, змагання, спартакіади (легка атлетика, гімнастика, плавання, верхова їзда; катання на ковзанах і лижах, велосипеді; зимові розваги, побудова снігової фортеці тощо); утвердження у свідомості учнів необхідності уважного і дбайливого ставлення до свого здоров'я і здоров'я інших. Активна пропаганда і утвердження здорового способу життя – створення позитивного психологічного мікроклімату, урок повинен викликати позитивні емоційні почуття, тобто почуття задоволення роботою, здорове почуття втоми).

Турбота про людське здоров'я, на думку вченого-новатора, а тим більше про здоров'я дитини – це не просто комплекс санітарно-гігієнічних норм і правил, не перелік вимог до режиму харчування, праці, відпочинку, але й систематичне виконання фізичних вправ. Мета таких вправ – виховати почуття краси рухів, силу, гармонійність, спритність, витривалість [2].

Під час розучування рухів на заняттях з фізкультури велика увага у Павлиській середній школі приділялась естетичній досконалості, красі, як одного із головних стимулів, що спонукають учнів щодня робити ранкову гімнастику: «Ми прагнемо привести вихованців до переконання, що завдяки регулярним вправам у них не тільки розвивається краса тіла, гармонія рухів, а й формується характер, гартується сила волі. Організуючи виконання таких вправ, як біг, ходьба на лижах, плавання, ми надаємо великого значення естетичному задоволенню. З цих та інших видів спорту в нас стало правилом проводити змагання на першість з краси, граціозності, гармонії рухів, а швидкість вважаємо другорядним елементом. Тут не тільки демонструється, а й створюється краса, фізична досконалість, тобто досягається головна мета фізичного виховання» [1].

Взагалі ми вважаємо неприпустимими змагання, де єдиним критерієм успіху є швидкість рухів. Це прищеплює нездоровий азарт, честолюбство. У таких змаганнях часто немає краси, відсутні естетичні вимоги і, що особливо

неприпустимо, немає справжньої масовості і не враховуються індивідуальні можливості.

Проте, не можна перетворювати спорт із засобу фізичного виховання всіх дітей у засіб боротьби за особистий успіх, не можна ділити дітей на здібних і нездібних щодо занять спортом, не можна розпалювати нездорові пристрасті ажіотажем боротьби за уявну честь школи. Спорт стає засобом виховання тоді, коли він – улюблене заняття кожного” [3].

Одним із важливих напрямів діяльності школи В. Сухомлинський вважав необхідність дотримання санітарно-гігієнічних вимог щодо обладнання й оснащення приміщення для занять, що сприяє збереженню здоров'я, ефективній організації розумової діяльності. Він наполягав на постійному провітрюванні приміщень, де проходять уроки, де діти відпочивають.

На його думку, внаслідок тривалого перебування дитини у приміщенні, тобто «кисневого голодування», можуть виникнути проблеми з очима, порушення обміну речовин, а тому дитина втрачає здатність до зосередженої розумової праці. Саме тому учні школи тривалий час перебували на свіжому повітрі, особливо восени й у весняні та літні дні.

Одним не менш важливим напрямом збереження здоров'я школяра є запобігання перенавантаженню під час навчання. Педагог вказував на необхідність індивідуально підходити до кожного учня, бачити розумову роботу кожної дитини; піклуватися про повсякчасний розвиток знань; не допускати, щоб навчання перетворювалося на нескінченне надолужування пропущеного, не підтягувати без кінця «хвосту»; надавати учневі вільний час, необхідний йому, як повітря для здоров'я.

Не припустимим було, щоб учні молодших класів займалися розумовою працею в закритому приміщенні більше 3 годин. Для цього є альтанки. Викладачі школи не припускали, щоб і підлітки 12-15 років виконували домашнє завдання протягом 4-5 годин, тому що це калічить дитину, згубно позначається на її здоров'ї.

Велику увагу В. Сухомлинський приділяє природному джерелу оздоровлення дітей: ранкова гімнастика, душ, улітку – купання та ходіння босоніж, мандри до лісу, в поле. Важливо, щоб діти більшу частину доби будь-якої пори року бували на свіжому повітрі, багато рухалися й не засиджувалися над підручниками одразу після шкільних занять.

Розглянемо детальніше особливості впровадження комплексу здоров'язбережувальних технологій у освітній процес упродовж дня та на прикладі планування робочого тижня.

В. Сухомлинський у своїх працях писав про благотворний вплив музики на дитину: «Як в живому, трепетному слові, так і в музичній мелодії перед дитиною відкривається краса навколишнього світу. Вона відкриває перед людьми людську велич і чесноту. В хвилини насолоди музикою дитина відчуває, що вона справжня людина» [1].

Втілюючи в життя ідеї видатного педагога, перед початком навчального процесу у класній кімнаті звертайтеся до музичного супроводу, який заспокоює, покращує настрій, підвищує тонус організму. Психологічний стан учня впливає на його стан фізичного здоров'я. Обов'язковим елементом на початку першого уроку є виконання ранкової зарядки, що стимулює увагу дитини, розвиває її опорно-руховий апарат, підвищує розумову здатність.

Погоджуючись із поглядами В. Сухомлинського, який зазначав, що не варто захоплюватися тими способами «ефективного», «прискореного» навчання, відповідно до яких дитина сприймається як електронний механізм, здатний лише засвоювати, ми дійшли до такого висновку, що треба проводити постійні комплекси фізкультхвилинок для очей та вправи для розвантаження зору. Віршовані ігрові фізкультхвилинки дають можливість дітям на деякий час змінити вид діяльності й наповнити організм додатковою фізичною енергією. Тому в разі виявлення в учнів перших ознак втоми робіть перерви, під час яких вони виконуватимуть нескладні фізичні вправи. Такі хвилинки відпочинку на уроці сприятимуть поліпшенню функціонування мозку, відновлюють тонус м'язів, допомагають підтримувати правильну поставу, знімають напругу з органів зору і слуху, з утомлених від письма пальців.

На останньому етапі уроку використовуйте дихальні вправи, завдяки яким посилюється кровообіг, насичується кров, покращується обмін речовин. Вони поліпшують роботу серцево-судинної системи.

Проведений аналіз педагогічної спадщини В. Сухомлинського дозволяє зробити висновок, що видатний педагог велике значення приділяв саме здоров'язбережувальному напрямку навчально-виховного процесу.

Список використаних джерел

1. Новий Державний стандарт початкової загальної освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/reform/56580/>.
2. Сухомлинський В. О. Павлиська середня школа / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: У 5 т. – К.: Рад. шк., 1976. – Т. 4. – С. 7-390.
3. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори: У 5-ти т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 3. – С. 5-279.

Січко Ірина,
*доктор філософії у галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ОСР

Формування екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля, культури здорового способу життя відноситься до основних засад державної політики у сфері освіти та принципів освітньої діяльності України. Екологічна компетентність необхідна кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності. Згідно з основними засадами державної екологічної політики (стратегії) України на період до 2020 р. «екологічна просвіта та виховання підростаючого покоління має розвиватися випереджаючими темпами». Важливо зазначити, що в умовах реформування загальної середньої освіти ключовим компонентом «Нової української школи» є становлення екологічної грамотності здобувачів освіти [2].

Проблема формування екологічної компетентності має в педагогіці непересічне значення. У зв'язку з оголошенням ООН десятиліття освіти для сталого розвитку і прийняттям Європейської стратегії, зокрема у ВНЗ України, постають нові завдання підготовки вчителів. Враховуючи соціальну місію вчителя, центр суспільної уваги зосереджується на професіоналізмі та екологічній компетентності учителя, що виступає як інтегрована якість особистості, передумова ефективної професійної діяльності, невід'ємний складник професійно-педагогічної компетентності й мета професійного самовдосконалення. Система професійної підготовки вчителя має бути спрямована не лише на озброєння майбутніх фахівців найновішими знаннями з психології, педагогіки, різних методик, а й на підготовку до їх поглиблення, розширення, комплексного використання на практиці та на формування умінь і навичок самоосвіти, що повинно стати важливою рисою педагога.

Однією із передумов вирішення екологічних проблем сучасності є розвиток екологічної культури особистості та суспільства, важливу роль у формуванні яких відіграє школа, і, зокрема, її початкова ланка.

Особливої актуальності проблема формування екологічної компетентності набуває в контексті впровадження освіти сталого розвитку. У Національній стратегії розвитку освіти України на 2012-2021 роки вказується, що зміст і організація сучасної освіти недостатньо орієнтовані на формування у

молоді життєво важливих компетентностей, активної їх соціалізації.

В умовах модернізації освіти і загрози екологічної кризи особливо актуальним є набуття молоддю екологічної компетентності, яка є складовою їх професійної компетентності.

Проблемі компетентності фахівців присвячено наукові праці В. Болотова, Н. Бібик, А. Вербицького, І. Єрмакова, І. Зимньої, О. Овчарук, Дж. Равена, А. Хуторського та ін. У дослідженнях учених наголошується на тому, що компетентнісний підхід передбачає формування досвіду вирішення життєвих проблем, виконання соціальних ролей, при цьому в якості результату освіти розглядається не сума засвоєних знань, а здатність особистості діяти в конкретних ситуаціях.

Предметом активних психолого-педагогічних досліджень учених С. Глазачова, О. Гуренкової, І. Зверєва, О. Колонькової, Є. Кудрявцевої, Л. Лук'янової, О. Максимович, О. Пометун, О. Пруцакової, Н. Пустовіт, О. Рогової є екологічна компетентність майбутнього фахівця та її розвиток.

Проблеми екологічної освіти та виховання студентів та їхньої підготовки як майбутніх учителів до організації екологічної освіти та виховання у закладах загальної середньої освіти нині набувають суспільного значення. Пріоритет самостійності й суб'єктивності людини в сучасному світі потребує загальнокультурної основи її освіти, розвитку у сучасних студентів – майбутніх фахівців навичок мобілізації свого особистого потенціалу для вирішення різнопланових професійних завдань, зокрема, й екологічних.

Особливу роль у формуванні екологічної компетентності студентів відіграють педагогічні університети, які створюють необхідні умови для формування стійкої екологічної позиції, усвідомлення власної причетності до екологічних проблем, урахування в професійній, суспільній і побутовій сферах наслідків антропогенного впливу на довкілля. Учитель-практик має значні можливості щодо формування аналогічних компетентностей у своїх вихованців» [4].

Формування екологічної компетентності студентів повинне бути засноване на адекватних екологічних уявленнях. Наявність екологічних знань не гарантує екологічно доцільної поведінки особистості, для цього необхідно відповідне ставлення до природи. Воно визначає характер взаємодії з природою, його мотивів, готовність вибирати екологічні стратегії поведінки, іншими словами, стимулює діяльність з точки зору екологічної доцільності.

Останнім часом екологічна компетентність виступає інтегрованим показником якості екологічної освіти. Відтак можна стверджувати, що сьогодні

екологічна освіта у ВНЗ відрізняється академізмом та недостатнім формуванням морально-ціннісних екологічних орієнтацій студентства і, як наслідок, низького рівня екологічної культури майбутніх педагогів. На думку провідних науковців у цій галузі, в даний час спостерігається недостатня екологічна освіченість студентів, відсутність у них екологічного мислення, ціннісних орієнтацій. Останнім часом екологічна компетентність виступає визначним у світі критерієм та інтегрованим показником якості екологічної освіти [3].

Аналізуючи зміст екологічної освіти у вищих навчальних закладах, ми дійшли висновку, що існує розрив між реалізацією завдань екологічної освіти студентів та їх екологічним вихованням. У результаті знання, здобуті студентами у процесі вивчення екологічних дисциплін циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки («Екологія», «Екологія і природознавство з методикою навчання» й ін.), не наповнюються ціннісним змістом і, як наслідок, не переходять на рівень переконань. А саме сформовані екологічні переконання визначають мотивації діяльності у довіллі і є відображенням єдності свідомості особистості та її поведінки. Тому актуальним завданням у контексті окреслених вище проблем стає формування екоцентричної екологічної свідомості студента педагогічного ВНЗ, розвиток професійно-екологічної компетентності та готовності до екологічного виховання школярів.

Екологічне виховання у вищих навчальних закладах є складовою неперервної екологічної освіти, що здійснюється впродовж життя; охоплює процеси навчання, виховання й розвитку особистості, спрямовується на формування екологічної компетентності, високий рівень якої забезпечують екологічно обгрунтовані професійні рішення.

Важливим у процесі формування екологічної компетентності є усвідомлення особистістю власної причетності до виникнення і вирішення екологічних проблем, що є підґрунтям для формування екологічної позиції особистості [1] і мотивує її до діяльності із збереження довкілля.

На думку Л. Юмашевої формування екологічної компетентності студентів ВНЗ є неперервним процесом їх постійного залучення до екологічної діяльності за допомогою отримання досвіду участі у практичних справах збереження та покращення стану навколишнього середовища, розвитку екологічно значущих особистісних якостей, серед яких: гуманність, емпатійність, бережливість на основі використання технологій активного навчання [5].

Використання у ВНЗ міждисциплінарних зв'язків у викладанні дає

можливість об'єднати програмовий матеріал у вигляді стрункої системи знань. Вони є однією з умов підвищення наукового рівня і вдосконалення всього навчального процесу, які здійснюють у процесі навчання такі функції:

- забезпечення узгодженості в часі вивчення тем різних дисциплін;
- сприяння розвитку наукових понять;
- реалізація єдиного підходу до формування умінь і навичок майбутніх;
- систематизація і узагальнення знань, набутих студентами у процесі вивчення навчальних предметів;
- встановлення причинно-наслідкових зв'язків, що існують у природі і які вивчають у дисциплінах професійного спрямування.

Система екологічних знань будується на основі ієрархічного принципу у системі знань при вивченні понять, без ієрархії яких не можуть формуватися системні й цілісні знання. Принцип цілісності знань з кожної освітньої галузі дає можливість формувати у свідомості систему знань про дійсність – образ світу, в якому всі знання взаємопов'язані та взаємозумовлені. Цей принцип є спорідненим з вищезазначеними, а також – базисним для формування екологічної компетентності в процесі вивчення фахових дисциплін у ВНЗ. Екологічна компетентність є складовою професійної підготовки фахівця, під якою ми розуміємо:

- здатність особистості приймати рішення і діяти з мінімальною шкодою для довкілля;
- прояв екологічної культури особистості у її «зоні відповідальності» (тобто та частина довкілля, у якій кожна конкретна людина здійснює власну діяльність і тому може реально впливати на її стан);
- характеристику, що дає змогу сучасній особистості відповідально врегульовувати життєві ситуації, підпорядковуючи задоволення своїх потреб принципам сталого розвитку; здатність особистості до ситуативної діяльності у природному оточенні.

Таким чином, на основі аналізу науково-педагогічної літератури ми сформулювали власне визначення процесу формування екологічної компетентності майбутніх учителів початкової освіти як цілісного процесу виховання й розвитку особистості студента, що забезпечує систему екологічних знань, які лежать в основі екоцентричного світогляду і моделей поведінки, розвиток діяльнісно-практичної сфери особистості.

Список використаних джерел

1. Пруцакова О. Л. Сутність та види екологічної компетентності особистості // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. Зб. наук. праць. – Київ, 2005. –

Вип. 8. – Кн. 2. – С. 16-19.

2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kmu.gov.ua.

3. Січко І. Екологічна компетентність як професійна складова підготовки майбутніх вчителів початкових класів / І. Січко // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – Умань, 2013. – № 7. – С. 205-209.

4. Шапран Ю. П. Сутнісні ознаки, структурні компоненти і вимірювання екологічної компетентності студентів-біологів педагогічного університету [Електронний ресурс] / Ю. П. Шапран // Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський. – Вип. 18 (11-2015). – С. 320–325. – Режим доступу: <http://science.kpnu.edu.ua/port-folio/pedahohichna-osvita-teoriyai-praktyka/>.

5. Юмашева Л. В. Экологическая компетенция и экологическая компетентность как интегрированный результат экологического образования [Текст] / Л. В. Юмашева, И. Л. Перфилова, Т. В. Соколова // Интернет-журнал ИСБЕ. 2012. – № 7 (июль). – С. 157–162.

Філімонова Т. В.,
аспірант кафедри дошкільної освіти факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського
Науковий керівник: Якименко С. І., доктор філософії у галузі освіти,
професор Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Кабінетом Міністрів у грудні 2016 року було схвалено текст Концепції «Нова українська школа». Документ визначає мету, шляхи та етапи реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти на період до 2029 року. Метою Концепції є забезпечення проведення докорінної та системної реформи загальної середньої освіти.

Автори Концепції зазначають, що реалізація документа створить умови для реформування середньої освіти з урахуванням досвіду провідних країн світу. Зокрема, будуть розроблені нові стандарти змісту загальної середньої освіти, що ґрунтуватимуться на компетентнісному та особистісно-орієнтованому підході до навчання. Також передбачено перехід до 12-річної середньої школи із трирічною профільною школою, що матиме академічне або професійне спрямування. Планується реформувати систему управління середньою освітою, зокрема, школа має отримати право розробляти і впроваджувати власні освітні програми.

Як зазначається в Концепції випускник Нової школи:

1. Особистість – цілісна особистість, усебічно розвинена, здатна до критичного мислення;
2. Патріот – патріот з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини;
3. Інноватор – здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, учитися впродовж життя [4, с. 6].

Це освічені українці, усебічно розвинені, відповідальні громадяни і патріоти, здатні до ризику та інновацій, тобто ті, хто поведе українську економіку вперед у ХХІ столітті [там само].

Тому, як зазначається одним із ключових моментів є патріотичне виховання особистості.

«Патріот – той, хто любить свою Батьківщину, відданий своєму народові», таке роз'яснення знаходимо у тлумачному словнику української мови [5, с. 223].

Інші словники дають подібні тлумачення поняття «патріот», додаючи нові соціальні аспекти для повноти характеристики, наприклад, такі як відданість, здатність на подвиг заради своєї землі, готовність на жертви і подвиги в ім'я інтересів своєї землі [7, с. 223].

У філософському словнику *патріотичне виховання* розглядається як виховання, змістом якого є любов до Вітчизни, відданість, гордість за її минуле й сучасне прагнення захищати інтереси Батьківщини. Це визначення актуалізує роль патріотичного виховання, оскільки саме через активну діяльність людини на користь суспільства виявляються її справжні почуття [8].

І. Бех, К. Чорна стверджують, що «патріотичне виховання дітей та учнівської молоді – це комплексна, системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, школи, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави» [2, с. 8].

На думку І. Бека та К Чорної, на початку молодшого шкільного віку діти-шестилітки виділяють особисті цінності, відбувається їх емоційне освоєння, яке закріплюється в діяльності, поведінці та міжособистісних взаєминах. У шестирічних дітей з'являється дистанція соціальних зв'язків при оцінці норм поведінки дітей і дорослих; у них розвивається певна орієнтація на соціум, вміння на відповідному рівні розуміти і оцінювати суспільні відносини. У шість років дитина починає розуміти важливість суспільно значущих справ, у неї формується певне розуміння й оцінка соціальних явищ, орієнтація на оцінне ставлення дорослого через призму конкретної діяльності [2].

Проблема готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності була предметом дослідження вчених у різних галузях, серед них у педагогічній: О. Абдуліна, А. Алексюк (готовність до професійної діяльності), Ю. Бабанський (дидактична підготовка), Т. Беленька, А. Богуш, Т. Поніманська

(підготовка майбутніх вихователів), Я. Болубаш, І. Богданова, І. Зязюн, Т. Ільїна, А. Ліненко, І. Підласий, В. Сластьонін, О. Ярошенко та ін.

За визначенням О. Абдулліної, професійна підготовка майбутнього педагога – це процес формування та збагачення настанов, знань і вмінь, що необхідні майбутньому фахівцю для адекватного виконання специфічних завдань навчально-виховного процесу [1, с. 40].

Тому дуже важливо, щоб ВНЗ цілеспрямовано готував майбутніх фахівців, вчителів початкової школи до патріотичного виховання в рамках Нової української школи, які закладатимуть фундамент патріотично зрілої особистості.

У контексті підготовки майбутнього вчителя заслуговує на увагу дослідження С. Русскова, в якому виділено загальні та спеціальні педагогічні умови професійної підготовки виховання учнів. Вони забезпечують ефективне рішення завдань підготовки майбутнього вчителя початкових класів.

Отже, до загальних педагогічних умов відносяться ті педагогічні обставини, що необхідні і достатні для нормального функціонування педагогічного процесу у вищій школі, незалежно від профілю підготовки фахівця [9, с. 58].

Під загальними умовами дослідник розуміє: загальну мету підготовки фахівця; зміст загальної підготовки; наявність певної системи підготовки; педагогічні принципи; загальні педагогічні форми і методи підготовки фахівців у ВНЗ; формування у майбутніх вчителів нового педагогічного мислення; морально-психологічний клімат; матеріально-технічна база, ТЗН; наявність творчо працюючих фахівців.

До спеціальних педагогічних умов С. Руссков відносить необхідні і достатні умови, що забезпечують підготовку вчителя до професійно-творчої діяльності у виховання молодших школярів. Наприклад: власну мету і завдання; зміст, обумовлений власною метою і завданнями; врахування місцевих і регіональних особливостей при визначенні змісту підготовки; врахування «місцевих потреб» у фахівцях; використання нетрадиційних форм і методів підготовки; врахування мотиваційної направленості; наявність спеціальної матеріально-технічної бази (музей, періодична художня виставка, експонати, тощо) [9, с. 58].

О. Семенов акцентує увагу, що мета системи професійної підготовки майбутніх педагогів – при органічній єдності й оптимальному співвідношенні підсистем на кожному освітньо-кваліфікаційному ступені (бакалавр - спеціаліст - магістр) формувати мотивацію педагогічної діяльності, методологічну, фахову

культуру словесників, сприяти оволодінню ними необхідним обсягом загальнокультурних, психолого-педагогічних і спеціальних знань, професійними вміннями і навичками, науково-методичною, соціально-педагогічною, виховною, культурно-просвітницькою, управлінською функціями [6, с. 29].

Функції системи професійної підготовки – інтегративна, організуюча, освітня. Вони спрямовані на забезпечення цілісності педагогічного процесу; перетворення професійних знань у стійкі переконання і практичні дії; максимально повного розвитку здібностей, схильностей, інтересів, активної фахової і соціальної адаптації особистостей [3, с. 29].

Зміст підготовки майбутніх педагогів базується на вихованні любові до Батьківщини, на традиціях української держави, що припускає не лише забезпечення студентів відповідними знаннями з історії нашої країни, але й розвиток у них інтересу до минулого, сьогодення та майбутнього України.

На думку Л. Буркової, система професійної підготовки фахівців у вищому навчальному закладі передбачає урахування трьох площин: теоретичної, наукової і практичної. Вони діють одночасно як відносно автономні, так і у взаємозв'язку між собою, підкорюючись логіці підготовки фахівців [3].

Список використаних джерел

1. Абдуллина О. А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования / О. А. Абдуллина. – М.: Просвещение, 1990. – 141 с.
2. Бех І. Д. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І. Бех, К. Чорна. – К., 2014. – 29 с.
3. Буркова Л. Методологічний підхід до формування змісту професійної підготовки у вищих навчальних закладах / Л. Буркова // Джерела. – 2008. – № 3-4. – С. 24-35.
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. МОН 27.102016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
5. Новий тлумачний словник української мови [Текст] : 42000 сл.: У 4 т. – Т. 3. – ОБЕ-РОБ / уклад.: Василь Яременко, Оксана Сліпушко. – К.: Аконіт, 1998. – 927 с.
6. Семенов О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: Монографія. – Суми : ВВП «Мрія – 1» ТОВ, 2005. – 404 с.
7. Український радянський енциклопедичний словник: В 3-х т./ Редкол.: А. В. Кудрицький (відп. ред.) та ін. – 2-ге вид. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1987. – Т. 2. Каліграфія – Португальці. – 736 с.
8. Философский словарь / под ред. И. Т. Фролова. – М. : Политиздат, 1986. – 358 с.
9. Харламов И. Ф. Педагогика : учеб. пособ. / И. Ф. Харламов. – М. : Высш. шк., 1999. – 512 с.

Хайнуз Ганна,

*студентки 138 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Білявська Т. М., доктор філософії у галузі
гуманітарних наук, доцент Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського*

ДО ПИТАННЯ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В МЕЖАХ СУЧАСНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Не потребує доведень, що мета сучасної освіти – сформувати високоосвіченого, інтелігентного, творчого вчителя з інноваційним типом мислення й діяльності, який здатен гідно відповісти на виклики цивілізації. Відповідно мета сучасної мовної освіти – сформувати мовну компетентність майбутніх учителів початкової школи (що передбачає відповідний рівень теоретичних знань, практичні уміння, навички та здатність майбутніх спеціалістів успішно це застосовувати у відповідній сфері). Однак варто зазначити, що сьогодні реалії професійної мовної освіти віддзеркалюють протиріччя між новими вимогами до педагогічної праці і фаховим рівнем випускників вищої педагогічної школи, між потребою вчителів у подальшому професійному розвитку і можливостями традиційної системи навчання. У цьому контексті безапеляційно постає питання про якість навчання. Адже саме забезпечення якості вищої освіти є сьогодні чи не найважливішим пріоритетом як Болонського процесу, так і світової системи освіти загалом.

Відомо, що принципи навчання посідають важливе місце в організації навчального процесу у вищій школі. Тут варто звернути увагу саме на специфічні принципи навчання української мови. Так, принцип комунікативності є провідним методичним принципом, який сприяє успішному досягненню головної мети навчання української мови у вищій школі – розвитку мовлення студентів із метою формування професійно-орієнтованої мовної особистості фахівця відповідно до сучасних вимог суспільства та кон'юнктури ринку праці.

За принципом вивчення української мови як динамічної системи необхідно сформувати уявлення про тенденції розвитку рідної мови у сучасному білінгвальному та полілінгвальному просторі. Важливим також є принцип єдності комплексного й диференційованого розвитку мовних умінь (по-перше, принцип відбиває тісний взаємозв'язок фонетики, лексики, граматики, орфографії (знань, закладених ще в загальноосвітній школі); по-друге, особливості кожного аспекту мови й виду мовленнєвої діяльності

(аудіювання, говоріння, читання, письма). Досить актуальним у наш час є принцип диференційного навчання української мови. Згідно з цим принципом навчання студентів відбувається за різними рівнями. Програмовий матеріал мовних курсів поділяється на обов'язковий та додатковий (при цьому необхідно визначити оптимальні форми, методи та прийоми групової та самостійної роботи з урахуванням індивідуальних особливостей студентів). Принцип навчання української мови на основі знань щодо психологічної закономірності функціонування мови у комунікативному просторі – це оптимальне поєднання педагогічних технологій, мовнокомунікативної та психокогнітивної діяльності студентів.

Актуальним є принцип зв'язку всіх мовознавчих дисциплін на нефілологічних факультетах з риторикою як наукою, що закладає основи майстерності володіння переконуючою комунікацією. Принцип діяльнісно-комунікативної, професійної спрямованості навчання української мови забезпечує перевірку та самоперевірку рівня мовних знань, умінь і навичок у процесі реальної мовнокомунікативної взаємодії студентів (наприклад, під час педагогічної фахової практики у школі).

Необхідно взяти до уваги й принцип цілеспрямованого систематичного поповнення активного україномовного словника майбутніх учителів термінами з мовознавчих галузей. Це сприяє розширенню знань студентів, сприяє підвищенню професійної комунікації (йдеться про терміни комунікативної лінгвістики (дискурс, мовленнєвий акт, засоби повідомлення, мовленнєвий жанр тощо), когнітивної лінгвістики (концепт, вербальна пам'ять тощо), лінгвістики тексту (фрейм – типова ситуація спілкування, спрямованого на адресата), етнолінгвістики, теорії міжкультурної комунікації, соціолінгвістики (мовна особистість, полілінгвізм тощо).

Вимоги сучасності, інноваційні процеси в освіті у зв'язку з Болонським процесом, вимагають нових рішень та підходів щодо лінгвістичної підготовки майбутніх освітян. Окреслені власне лінгвістичні принципи дають можливість переосмислити традиційну систему методів та прийомів навчання майбутніх учителів початкової школи, а відтак підвищити рівень мовної компетентності майбутніх педагогів.

Таким чином, найбільш актуальним сьогодні видається питання визначення шляхів реалізації належної мовної освіти в Україні. Тут варто наголосити на наступному. По-перше, сьогодні вкрай важливим є проведення ефективної мовної політики в державі, що забезпечить підвищення уваги та вимог суспільства до питання мовної грамотності майбутніх спеціалістів. По-

друге, оновлення та удосконалення змісту мовної освіти. Тут особливої уваги потребують навчальні плани та програми для студентів нефілологічних спеціальностей. По-третє, запровадження таких педагогічних технологій, які відбивають кращі традиції зарубіжної та вітчизняної вищої школи.

Список використаних джерел

1. Бондар Л. Термінологічний аналіз понять «компетенція» і «компетентність» у педагогіці: сутність та структура / Л. Бондар // Освіта та управління. – 2007. – Т. 10. – № 2. – С. 93-99.
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. Наук України; головний ред. В. Г. Кремінь. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К. : «К.І.С.», 2004. – С. 66–72.
4. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія / Ю. М. Рашкевич. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 168 с.

Шостак Оксана,

*студентка 318 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
Науковий керівник: *Авраменко К. Б., доктор філософії у галузі освіти,
доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ІГОР НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Сучасний шкільний курс математики має великі розвиваючі можливості завдяки своїй цілісності й логічній строгості. Для того, щоб учні початкових класів усвідомили важливі математичні ідеї, покладені в його основу (множина, відношення, функція, рівняння, нерівність, геометрична фігура тощо), треба дібрати такі методи і форми навчання, щоб матеріал подавався на доступному для них рівні. До таких методів відносять дидактичну гру.

Застосування дидактичних ігор на уроках математики – суттєвий резерв підвищення ефективності освітнього процесу й взаємодії та взаєморозуміння між учителем і учнями молодшого шкільного віку. Гра, якщо вона правильно організована, більше ніж яка-небудь інша діяльність дозволяє всебічно та з більшою повнотою розвивати самостійність і самодіяльність учнів на уроках математики в 1-4 класах залежно від вікових особливостей.

Проблемою ігрової діяльності займалися такі науковці: Ф. Фребеля система дидактичних ігор, М. Монтессорі, К. Ушинський, С. Русової, П. Блонський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, В. Сорока, Г. Росинський, С. Щацький та ін.

Більшість із вчених та педагогів-практиків розглядають гру як вид творчої діяльності з тісним зв'язком з іншими видами навчальної роботи. Гра повинна розглядатися як величезний не замінимий важіль розумового розвитку дитини. Знання, які отримує учень в школі, повинні сприяти його розумовому розвитку – такий принцип був обґрунтував В. Сухомлинський.

Сучасна методика, звертаючись до ігрових форм навчання та цікавих задач, справедливо вбачає в них можливості ефективної взаємодії педагога та учнів, продуктивної форми їх спілкування з наявними елементами змагання, безпосередності, природного інтересу.

Крім того, цікаві задачі сприяють підвищенню інтересу до вивчення математики, свідомому засвоєнню математичних понять, стимулюють активність учнів, виховують у них навички самостійної роботи, вміння раціонально і творчо виконувати завдання, самостійно застосовувати знання.

Розуміння математичних фактів і зацікавленість ними є головною рушійною силою ефективного освітнього процесу.

У дітей дошкільного і молодшого шкільного віку одним із ведучих видів діяльності є гра, ігрові ситуації і цікаві вправи. Вони приносять дітям і розуміння, і зацікавленість, і радість, і захоплення. Розробляючи систему дидактичних ігор на уроках математики потрібно виходити з методичного аналізу поняття дидактична гра, враховувати мету використання ігор на уроках математики, потребу в оптимізації навчального процесу, індивідуальні можливості молодших школярів.

Список використаних джерел

1. Богданович М. В. та ін. Урок математики в початковій школі/ М. Богданович, Н. Будна, П. Місенко. – К. : Навч. кн. – Богдан, 2004. – 280 с.
2. Воробйова С. Дидактична гра в процесі навчання / С. Воробйова // Рідна школа. – 2002. – № 10. – С. 46-48.
3. Комар О. А. Інтерактивні технології – технології співпраці // Початкова школа. – 2004. – № 9. – С. 5-7.

Якименко Світлана,
*доктор філософії у галузі освіти, професор,
завідувач кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

АВТОРСЬКА ІНТЕГРОВАНА ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНА ТЕХНОЛОГІЯ – ПРОДУКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Успішність засвоєння дітьми знань про людину та навколишній світ обумовлюється єдиною системою, що передбачає теоретичну та експериментальну розробку інтегрованого підходу до освітньо-виховного процесу, виявлення його смислових, змістовних і операційних зв'язків.

Засвоєння дошкільниками і молодшими школярами знань про людину та навколишній світ на інтегрованій основі відбувалося через інтегровану особистісно-орієнтовану технологію. «Від дитини – до навколишнього світу, від навколишнього світу – до дитини» – така головна мета інтегрованої технології, а також допомога дітям у виробленні цілісного бачення навколишнього світу та самих себе, самовизначенні відносно природи та суспільства, виборі певної життєвої позиції. Виробляючи цілісне бачення світу, дитина поступово розуміє, якою вона хоче і повинна бути, що для неї є головним у світі та найбільш важливим у житті. Дана технологія розглядається нами як цілісна система, загальною спрямованістю котрої є різнобічний розвиток особистості дитини, формування основ цілісного сприйняття картини світу, правильного орієнтування в об'єктивній дійсності та успішної діяльності в ній.

Інтегрована технологія являє собою комплекс взаємопов'язаних моделей. Зміст кожної моделі органічно інтегрується у зміст інших моделей, збагачуючи і доповнюючи їх.

Перехід від однієї моделі до іншої визначається розвитком і розгортанням змісту попередніх у системі пізнання дитиною картини світу. Таким чином, змістом і структурою загальної моделі інтегрованої технології змісту освітньо-виховного процесу в дошкільних установах (загальноосвітніх школах I–III ступенів) закладаються закономірні переходи від часткових системних структур (особистості самої дитини та її безпосереднього оточення) до систем, які все більш повно відображають взаємодію дитини з навколишнім світом, що визначає її розвиток.

Послідовне засвоєння дошкільниками і молодшими школярами цілісної системи знань про людину та навколишній світ передбачає поглиблення уявлень про реальну дійсність шляхом конкретизації вже засвоєних знань і подальшим їх узагальненням нового змісту й рівня, що повністю відповідає пізнавальним можливостям дітей дошкільного віку. Такий підхід має

прогностичне значення, виявляючи об'єктивний закономірний зв'язок моделі з загальною науковою системою знань, провідними ідеями формування світогляду сучасних вітчизняних і зарубіжних психологів, філософів, педагогів, соціологів.

Світоглядну модель ми розглядаємо як систему формування у дошкільника інтегрованої форми духовного освоєння дійсності, яка не зводиться лише до суми інформаційних одиниць про людину і навколишній світ, а припускає закладення основи ставлення до навколишнього світу, до самого себе, створення психологічних передумов гуманного будівництва мотивованої діяльності з опорою на біологічні та соціокультурні джерела розвитку мотиваційних основ образу світу.

Модель світогляду особистості

Я – особистість дитини – складається з уявлень внутрішнього і зовнішнього світу, тобто взаємозв'язку суб'єкта й об'єкта (відповідно - дитини й зовнішнього світу). Пізнання дитиною самої себе як суб'єкта пізнавальної діяльності і як особистості здійснюється в процесі її індивідуальної діяльності, практичної взаємодії та спілкування з іншими людьми. Глибина відображення дитиною своїх особистих якостей перебуває в тісному зв'язку зі змістом і рівнем розвитку цілісної інтегрованої діяльності.

Уявлення про себе в дитини, що формуються в процесі засвоєння інтегрованих знань про людину та навколишній світ, характеризуються точністю, повнотою й різноманітністю відображених у них можливостей дітей. Слід відмітити при цьому, що якщо стосовно знань і умінь дошкільників добре розвинуті і когнітивний, і афективний компоненти, то стосовно особистих якостей внутрішня організація когнітивного аспекту трохи відстає.

В умовах інтегративного освітнього процесу відбувається активне самовиділення дитиною самої себе з середини, що дозволяє їй відчувати себе

суб'єктом своїх фізичних і психічних станів, дій і процесів, переживати свою власну цілісність. Становлення образу самого себе в цих умовах обумовлюється широким охопленням у процесі пізнання картини світу соціально-культурних явищ, взаємодією з іншими людьми під час продуктивної діяльності. Ділові партнери сприяють виникненню й розвитку в дітей потреби у визнанні, у діловому співробітництві, у взаєморозумінні та співпереживанні.

В умовах інтегрованого освітнього процесу з метою оптимізації пізнання дітьми самих себе необхідно забезпечити їм насичені й змістовні контакти з іншими людьми, а також їх емоціонально-ціннісну забарвленість.

Я – внутрішній світ – це внутрішня природа дитини, її психологічна структура. Процес пізнання світу людиною йде крізь призму власного індивідуально-практичного досвіду, через обмеження, які обумовлені її біологічним походженням. К. Юнг відзначає, що «людина ніколи не сприймає або охоплює розумом що-небудь повністю. Нейронна передача, основою якої ми називаємо здатність до сприйняття, є біоелектричним феноменом».

Життєвий світ базується на психічних процесах: сприйнятті, мові, увазі, пам'яті, уяві. В інтегрованій технології ми виходили з того, що мислення дитини дошкільного віку характеризується низьким рівнем уявлень про інваріантність навколишньої дійсності. В основі її мислення лежить глобальне уявлення про об'єкт. Ставлення дитини до навколишньої дійсності носить егоцентричний характер.

У процесі засвоєння інтегрованих знань дитина систематично переходить від реактивного до усвідомленого сприйняття й розуміння навколишнього світу. Вона вчиться розрізняти різні сторони дійсності, виділяти параметри об'єкта, порівнювати та зіставляти їх. Це надає можливість якісного та кількісного оцінювання дійсності. Дитина приходять до усвідомлення того, що її точка зору на речі не є абсолютною і єдиною. Таким чином ми підводимо її до засвоєння суспільно вироблених засобів пізнання.

Велике значення для формування життєвого світу дитини має її спілкування як особлива діяльність, спрямована на особистість іншої людини. Інтеграція освітньо-виховного процесу обумовлює різноманітність форм спілкування дітей, що сприяє різносторонньому їхньому розвитку. Усередині особистих комунікацій утворюються умови для засвоєння дітьми різних стратегій (колективних, індивідуальних, симбіотичних, альтруїстичних) і рівнів взаємовідносин (функціонально-рольових, емоціонально-оцінних, особисто-сміслових).

Особиста увага в освітньому процесі приділяється характеру стосунків педагога з дітьми. Особистісно-орієнтований підхід обумовлює постійне спостереження і спілкування з кожною дитиною. Реально необхідним засобом для цього є атмосфера уваги й доброзичливості, що посилює прагнення дошкільників до контакту, захопленої взаємодії в ділових, пізнавальних й особистих ситуаціях. Педагог як старший партнер є в цьому випадку для дитини близьким еталоном, зоною видимих і можливих досягнень, що викликають прагнення до них, а також партнером, який породжує в дошкільників позитивне ставлення до інших людей і прийняття без спротиву критичного ставлення до себе. У процесі розвитку образу самої себе в дитини складається уявлення про «я» інших людей, відмінне від її власного.

Інтеграція видів діяльності дитини і форм її спілкування з оточуючими людьми створює сприятливі можливості для відображення в їхньому образі самої себе, таких своїх якостей, як: а) уміння (на етапі ситуативно-ділового спілкування), б) знання (на етапі позаситуативно-пізнавального спілкування) та особисті властивості (на етапі позаситуативно-особистого спілкування).

Інтегрований освітній процес

Формування основ світогляду потребує органічних зв'язків поміж складових частин освітнього процесу. У своїй експериментальній роботі ми виходили з цілісності розвиваючого середовища для дошкільника та інтеграції її підсистем: технологічної (матеріально-технічне забезпечення освітньо-виховного процесу, види діяльності дітей, професійний рівень педагогічних кадрів), соціально-психологічної (діти, педагоги, батьки), духовно-особистої (інтелектуально-етичний потенціал дитини, її інтереси, емоційна забарвленість діяльності та ін.).

При означенні змісту освітньо-виховного процесу ми використовуємо особисто-діяльнісний підхід, який полягає в тому, що цей зміст означається певними сторонами особистості дитини та інтегрованою діяльністю, що формує первісні форми світогляду дитини та її особисті якості й відношення. При цьому передбачається, що і навчання, і виховання в

процесі цього навчання формують не всю особистість дитини взагалі, а найбільш суттєві її сторони за допомогою набору діяльностей. Таким чином здійснюється не тільки становлення самопорозуміння дитини, а її загальний розвиток. Загально-векторні модулі становлять цілісну систему, котра допомагає дитині засвоювати реальну дійсність в її цілісності при всій

різноманітності форм. Дана система включає в себе такі загально-векторні модулі: «Людина і природа», «Людина і суспільство», «Людина і культура», «Людина і наука», «Людина і всесвіт».

Таким чином, як і Базовий компонент дошкільної освіти, Державний стандарт початкової освіти, інтегрована технологія орієнтують педагогів на уніфікацію досвіду дошкільників, молодших школярів в основних сферах їх діяльності, реалізацію системного, цілісного, комплексного підходу до дитини, на забезпечення гармонії між фізичним, емоціональним, вольовим, моральним, соціальним та інтелектуальним розвитком дітей. Зміст інтегрованої технології спрямований на особисте зростання дітей, знаходження ними суб'єктності в різних сферах життєдіяльності.

Оточуючий предметний світ, природні явища, досягнення цивілізації, духовні багатства – усе це активно використовується педагогами в інтегрованому освітньому процесі. Чим ширше палітра засобів, що виступають посередниками спілкування дітей зі світом, тим багатший духовний світ, тим більш насичений світ цінностей для дитини. Звертаючись до різноманітних засобів, діти разом із дорослими (педагогами, батьками) кожного разу створюють нові форми взаємодії зі світом. При цьому нерідкий експромт, форма створюється в момент вибору засобів із різноманітної реальної дійсності. Інтенсивність творчого пошуку розвиває здібність до творчості, відкриває дитині світ у його неповторності.

Таким чином, інтегрована технологія, яку ми розробили, інтегрує й синтезує знання про людину та навколишній світ у цілому, сприяє розвитку такого психологічного новоутворення дошкільника, як внутрішня готовність до шкільного навчання на основі синтезу широких соціальних мотивів навчання й пізнавальних потреб, формує творчу, вольову, цілісну особистість.

Ямпольська Марина,

студентка 318 групи факультету дошкільної та початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: *Авраменко К. Б., доктор філософії у галузі освіти,*

доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Сучасне життя потребує активної творчої особистості. Виховати її можна лише впроваджуючи у педагогічну практику стратегії розвитку критичного мислення. Завдання цієї стратегії полягає у «пробудженні свідомості», коли молода людина усвідомлює реалії, що оточують її, і шукає шляхи розв'язання проблем.

Наскрізною лінією компетентної методичної підготовки майбутнього вчителя початкових класів виступає взаємозв'язок теоретичних знань з практикою педагогічної діяльності сучасної початкової школи, оволодіння технологіями навчання математики у початкових класах, формування професійних умінь та педагогічної майстерності на матеріалі конкретного навчального предмету – математики. Основні завдання підготовки професійно зрілого вчителя виступають: оволодіння новітніми технологіями навчання математики дітей різного віку (від 6-ти до 10-ти років); озброєння основами творчого підходу до використання технологій навчання; усвідомленні сучасних освітньо-дидактичних тенденції розвитку початкової математичної освіти на основі Базового компонента дошкільної освіти та Державного стандарту початкової загальної освіти, програм з математики для дітей молодшого шкільного віку.

Такий підхід співзвучний концепції особистісно-орієнтованого навчання і нерозривно пов'язаний із застосуванням активних та інтерактивних технологій. Технологічний аспект навчання математики у початкових класах полягає у творчому пошуку шляхів продуктивного навчання.

Реалізація вимог, що висуває Нова українська школа, можлива лише за умови впровадження в освітній процес нових педагогічних технологій.

Сьогодні вже ніхто не може уявити урок у початковій школі без використання інтерактивних методів роботи, що вимагає відповідного рівня професійно-методичної компетентності вчителя, його здатності до постійного оновлення та мобільної перебудови своєї роботи з учнями. Розробка та впровадження технологій у навчання молодших школярів математики має

здійснюватися у межах реалізації особистісно-орієнтованої моделі, відповідати вимогам Державного стандарту початкової загальної освіти та забезпечувати неперервність особистісного розвитку учнів.

Не викликає заперечення той факт, що інтерактивні технології створюють необхідні умови для стимулювання, мотивування пізнавальної діяльності учнів, забезпечення високого рівня їхньої активності і самостійності, що є основою для розкриття творчого потенціалу особистості як основи повноцінної її реалізації в усіх сферах життя.

Сам термін «інтерактивне навчання» відносно новий: в науковий обіг у 1975 р. його вводить німецький дидакт Ганс Фріц. Українські дослідники трактують інтерактивні у навчанні як здатність до взаємодії, навчання у режимі бесіди, діалогу, дії [6, с. 9], що знайшло своє відображення у назві (inter – взаємний, act – дія).

Необхідність упровадження інтерактивних технологій у процес вивчення математики зумовлюється потребами інформаційно-технологічного суспільства, як таких, що цілком відповідають прагненню досягнути очікуваних результатів з найменшими затратами інтелектуальних, часових, енергетичних та фізичних ресурсів. Саме освітні технології виступають як сукупність науково-обґрунтованих способів організації педагогічної діяльності, здійснення яких приводить до оптимального розв'язання поставлених задач.

Інтерактивне навчання характеризується багатовекторністю дидактичної мети, освітніх завдань. Воно передусім розвиває особистісні якості учня, його творчий потенціал, створює оптимальні можливості для самореалізації.

Характерними рисами інтерактивного навчання вважають: побудову навчання як розв'язання серії взаємопов'язаних проблемних ситуацій; переважно групова форма роботи учнів на уроці; опора на особистий досвід; відкритість навчання, відсутність раз на завжди визначеного рішення; співробітництво різних рівнів (вчитель-група, вчитель-учень, учень-група, учень-учень); широкий зворотній зв'язок – учень бачить реакцію вчителя, може проконсультуватися в будь-який момент навчання; емоційне піднесення, розкутість; діалог – основний елемент навчання [1; 2; 4; 6; 7].

Проблемним є питання класифікації інтерактивних технологій. Більшість наявних класифікацій поєднують різні аспекти і підходи до об'єднання їх у групи. Вітчизняний вчений Г. Сиротенко узагальнює існуючі форми, розподіливши їх на п'ять груп: кооперативне навчання, технологія роботи в парах або змінних групах («карусель», «діалог», «синтез думок», «навчаючи вчуся», «аналіз ситуацій», «ажурна пилка»); технології навчання у грі; дискусія

(«метод прес», «обери позицію», «ток-шоу»); метод проектів; тренінгові методи навчання («групова дискусія», «ігрова ситуація», «метод кейсів», «мозкова атака») тощо [7].

У зв'язку з цим, оновлюються функції особисті вчителя – він виступає як лідер, організатор, тьютер, помічник, координатор.

За допомогою сучасних освітніх технологій можна роз'язувати різноманітні завдання будь-якої складності, використовуючи алгоритми, логічні операції, творчу уяву. Вони виступають своєрідним інструментом для оптимізації методів освітнього процесу з розвитку творчого та критичного мислення та пізнавальної активності молодших школярів.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. Наук України; головний ред. В. Г. Кремінь. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Інтерактивні технології на уроках математики / Упорядн. І. С. Маркова. – Х.: Основа, 2007. – 128 с.
3. Капіносов А. М. Основи технології навчання. Проектуємо урок математики. – Х.: Основа, 2006. – 144 с.
4. Комар О. Інтерактивні технології – технології співпраці // Початкова школа. – 2004. – № 9. – С. 5 -7.
5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. МОН 27.102016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
6. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн./ О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
7. Сиротенко Г. О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання / Г. О. Сиротенко. – Х.: Основа, 2003. – 80 с.